

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності
підприємства»**

Виконала: студентка 5-го курсу, групи 5ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Фінанси,
банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Скарга І.А.
Керівник: к.е.н., доцент Філонич О.М.
Рецензент: головний бухгалтер регіональної філії
«Південна залізниця» АТ «Українська залізниця»
Алгунов С.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Скарга І.А.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Скарга І.А.

Полтава, 2021 року

АНОТАЦІЯ

Скарга І.А. Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Робота містить 114 сторінок, 26 таблиць, 17 рисунків, список літератури з 63 джерел та 4 додатки.

Ключові слова: підприємство, фінансово-економічна діяльність, фінансова стійкість, прибутковість, рентабельність, ліквідність, платоспроможність.

Основною проблемою багатьох підприємств є підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення економічного зростання в умовах посилення конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства є базисом для прийняття ефективних управлінських рішень щодо тактики та стратегії розвитку суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим актуальність обраної теми випускної роботи є беззаперечною.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та прикладних аспектів аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність ПрАТ «Оболонь».

Предметом дослідження є процес аналізу та оцінки фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь».

У теоретичній частині роботи розглянуто наукові підходи до дослідження сутності фінансово-економічної діяльності підприємства,

теоретико-методичні аспекти аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності та його інформаційне забезпечення.

У розрахунково-аналітичній частині роботи проведено оцінювання фінансового стану ПрАТ «Оболонь»; здійснено аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності; проведено аналіз рівня ефективності фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь» та обґрунтовано резерви її підвищення на досліджуваному підприємстві.

Практична цінність випускної роботи бакалавра полягає в можливості використання запропонованих заходів з метою забезпечення ефективності фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь».

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні-правові акти з питань організації діяльності підприємств в Україні; монографії, підручники та наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у періодичних фахових виданнях з питань проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств; фінансова звітність ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 роки.

АННОТАЦИЯ

Скарга И.А. Анализ и оценка эффективности финансово-экономической деятельности предприятия. Рукопись. Выпускная работа на соискание первого (бакалаврского) уровня высшего образования по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование» по образовательно-профессиональной программе «Финансы, банковское дело и страхование», Национальный университет «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка», Полтава, 2021.

Работа содержит 114 страниц, 26 таблиц, 17 рисунков, список литературы из 63 источников и 4 приложения.

Ключевые слова: предприятие, финансово-экономическая деятельность, финансовая устойчивость, прибыльность, рентабельность, ликвидность, платежеспособность.

Основной проблемой многих предприятий является повышение эффективности их функционирования и обеспечения экономического роста в условиях усиления конкуренции как на внутреннем, так и на внешнем рынках. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия является базисом для принятия эффективных управленческих решений по тактике и стратегии развития предприятия. В связи с этим актуальность темы выпускной работы является бесспорной.

Целью дипломной работы является исследование теоретических основ и прикладных аспектов анализа эффективности финансово-экономической деятельности предприятия.

Объектом исследования является финансово-экономическая деятельность ЧАО «Оболонь».

Предметом исследования является процесс анализа и оценки финансово-экономической деятельности ЧАО «Оболонь».

В теоретической части работы рассмотрены научные подходы к исследованию сущности финансово-экономической деятельности предприятия, теоретико-методические аспекты анализа эффективности финансово-экономической деятельности и его информационное обеспечение.

В расчетно-аналитической части работы проведена оценка финансового состояния ЧАО «Оболонь»; осуществлен анализ деловой активности, ликвидности и платежеспособности; проведен анализ уровня эффективности финансово-экономической деятельности ЧАО «Оболонь» и обоснованно резервы ее повышения на исследуемом предприятии.

Практическая ценность выпускной работы бакалавра заключается в возможности использования предложенных мероприятий с целью обеспечения эффективности финансово-экономической деятельности ЧАО «Оболонь».

Информационной базой исследования являются законодательные и нормативные правовые акты по вопросам организации деятельности предприятий в Украине; монографии, учебники и научные труды отечественных и зарубежных специалистов в периодических профессиональных изданиях по вопросам проведения анализа финансово-экономической деятельности предприятий; финансовая отчетность ЧАО «Оболонь» за 2018-2020 годы.

ANNOTATION

Skarha I.A. Analysis and assessment of the effectiveness of enterprise financial and economic activities. Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the educational-professional program "Finance, Banking and Insurance", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2021.

The work contains 114 pages, 26 tables, 17 figures, bibliography from 63 sources and 4 appendices.

Keywords: enterprise, financial and economic activity, financial stability, profitability, liquidity, solvency.

The main problem of many enterprises is to increase the efficiency of their operation and ensure economic growth in conditions of increased competition in both domestic and foreign markets. The analysis of financial and economic activity of the enterprise is the basis for making effective management decisions on tactics and development strategies of the business entity. In this regard, the relevance of the chosen topic of the thesis is undeniable.

The aim of the thesis is to study the theoretical foundations and applied aspects of the analysis of the effectiveness of financial and economic activities of the enterprise.

The object of research is the financial and economic activities of PJSC "Obolon".

The subject of the research is the process of analysis and evaluation of financial and economic activities of PJSC "Obolon".

The theoretical part of the work considers scientific approaches to the study of the essence of financial and economic activity of the enterprise, theoretical and methodological aspects of the analysis of the effectiveness of financial and economic activities and its information support.

In the calculation and analytical part of the work, the financial condition of PJSC "Obolon" was assessed; analysis of business activity, liquidity and solvency; the analysis of the level of efficiency of financial and economic activity of PJSC "Obolon" is carried out and the reserves of its increase at the researched enterprise are substantiated.

The information base of the research is legislative and normative-legal acts on the issues of organization of activity of enterprises in Ukraine; monographs, textbooks and scientific works of domestic and foreign specialists in periodicals on the analysis of financial and economic activities of enterprises; financial statements of PJSC "Obolon" for 2018-2020.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічний зміст фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання	8
1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства	15
1.3. Показники ефективності фінансово-економічної діяльності та порядок їх розрахунку	25
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ОБОЛОНЬ».....	42
2.1. Загальна характеристика майнового стану підприємства	42
2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Оболонь».....	55
2.3. Характеристика ділової активності підприємства	67
2.4. Оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь».....	78
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ОБОЛОНЬ».....	89
3.1. Визначення резервів зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства	89
3.2. Удосконалення показників фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь».....	96

				ВР 5ЕФ 18116						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
Розроб.	Скарга І.А.			<i>Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства</i>						
Перевір.	Філонич О.М.									
Н. Контр.	Глушко А.Д.									
Затверд.	Птащенко Л.О.									
				<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">114</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів	3	3	114
Літ.	Арк.	Акрушів								
3	3	114								
				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>						

ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТКИ.....	114

				ВР 5ЕФ 18116			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	<i>Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Розроб.</i>	<i>Скарга І.А.</i>					4	114
<i>Перевір.</i>	<i>Філонич О.М.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Н. Контр.</i>	<i>Глушко А.Д.</i>						
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

Основною проблемою багатьох підприємств є підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення економічного зростання в умовах посилення конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інструментом, що здатний подолати зазначену проблему, є фінансовий аналіз, який призначений для виявлення змін фінансових результатів, контролю відношення фінансових показників підприємства та його головних конкурентів, визначення загрози банкрутства, ризиків капіталовкладень, а також орієнтування на вирішення низки інших аспектів покращення фінансово- економічної діяльності з метою довгострокового планування розвитку та прийняття відповідних управлінських рішень. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства є базисом для прийняття ефективних управлінських рішень щодо тактики та стратегії розвитку суб'єкта господарювання. У зв'язку з цим актуальність обраної теми випускної роботи є беззаперечною.

Питання аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств розглядаються у працях зарубіжних та вітчизняних науковців і практиків. Серед основних варто назвати праці: М. І. Баканова, І. Т. Балабанова, О. І. Барановського, Л. Бернстайна, О. М. Волкової, А. Гропелі, А. І. Даниленка, І. В. Зятковського, В. М. Івахненка, Т. Карлін, А. І. Ковальова, В. В. Ковальова, Б. Коласс, М. Н. Крейніної, Л. А. Лахтіонова, Е. А. Маркар'яна, О. Г. Мендрул , Д. С. Молякова , Е . Нікбахта, О. В. Павловської, В. П. Привалова , Н. О. Русак, В. А. Русак, В. М. Родіонової, Г. В. Савицької, Р. С. Сайфуліна, В. В. Сопка, В. М. Суторміна, О. О. Терещенко, М. О. Федотової, Е. Хелфєрта, М. Г. Чумаченко, А. Д. Шеремета та інших.

Не применшуючи внесок вказаних дослідників у вирішення проблем аналізу фінансового стану підприємств, варто зазначити, що все ще не вирішеними залишаються питання систематизації і способів обчислення

показників фінансового стану, адаптації та визначення доцільності застосування закордонних методик аналізу для вітчизняних підприємств, а також необхідності уніфікації стандартів аналізу за відповідними чітко визначеними принципами та інше. Все це вказує на необхідність подальших досліджень проблем аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та прикладних аспектів аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

- визначити сутність фінансово-економічної діяльності підприємства;
- дослідити теоретичні аспекти аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності та його інформаційне забезпечення;
- визначити методи оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства;
- надати загальну характеристику діяльності ПрАТ «Оболонь» та провести оцінку динаміки структури майна підприємства;
- проаналізувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність досліджуваного підприємства;
- здійснити оцінку ділової активності досліджуваного підприємства;
- проаналізувати ефективність фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь»;
- визначити проблемні аспекти фінансово-економічної діяльності підприємства;
- сформулювати рекомендації та пропозиції щодо удосконалення показників діяльності ПрАТ «Оболонь».

Об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність ПрАТ «Оболонь».

Предметом дослідження є процес аналізу та оцінки фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь».

У дипломній роботі досліджено теоретичні питання відносно фінансово-економічної діяльності підприємства, здійснено аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь», а також запропоновано напрями підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступали законодавчі та нормативно-правові акти з питань організації діяльності підприємств в Україні; монографії, підручники та наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у періодичних фахових виданнях з питань проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств; фінансова звітність ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 роки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання

В умовах нестабільної економічної ситуації підтримання на належному рівні фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності потребує сучасної, адекватної ринковій економіці, організації фінансово-економічної діяльності підприємства. Кожне підприємство націлене на найефективніше використання фінансових ресурсів, що становить зміст фінансово-економічної діяльності. Від неї багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

У науковій літературі існує безліч визначень поняття «фінансова діяльність підприємства». Різні погляди щодо визначення сутності категорії «фінансова діяльність підприємства» вітчизняними вченими та нормативно-правовими актами наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Аналіз поняття «фінансово-економічна діяльність підприємства»

№	Автори, джерела	Визначення	Коментар
1	2	3	4
1	Господарський кодекс України [1]	фінансова діяльність суб'єктів господарювання включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування.	Діяльність, пов'язана з фінансовим посередництвом.
2	П(С)БО [2], Мартюшева Л. С., Меренкова Л.О. [3]	Діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу підприємства (який не є результатом операційної діяльності)	Діяльність, пов'язана із формуванням та розподілом фінансових ресурсів підприємства.

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
3	Азаренко Г. М. [5]	Діяльність суб'єкта господарювання, що реалізується шляхом використання відповідних форм і методів фінансового забезпечення функціонування підприємств для досягнення ними основної мети – отримання доходів.	Діяльність, що забезпечує функціонування підприємства шляхом використання фінансових інструментів.
4	Поддєрьогін А. М. [6]	Система форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей.	
5	Бердар М. М. [7]	Діяльність, пов'язана з організацією фінансів підприємства та здійснення відповідно до цілей і завдань стратегії економічного розвитку господарюючого суб'єкта. Ця діяльність пов'язана із формуванням активів та фінансової структури капіталу.	Діяльність щодо формування економічних та фінансових ресурсів, направлена на реалізацію стратегії економічного розвитку підприємства.
6	Загородній А. Г. [8]	Діяльність спрямована на забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.	Метою діяльності є забезпечення підприємства фінансовими ресурсами
7	Зятковський І. В. [9]	Діяльність суб'єкта господарювання, пов'язана з мобілізацією фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань, які поставив перед ним його засновник.	Під фінансовою діяльністю розуміється мобілізація фінансових ресурсів для задоволення потреб власника
8	Терещенко О. О. [10]	Фінансова діяльність, яку розглядають у вузькому та широкому значеннях. У вузькому значенні основний зміст фінансово-економічної діяльності полягає у фінансуванні підприємства (надходження власного капіталу із зовнішніх джерел, отримання позик, погашення позик). У широкому значенні під фінансовою діяльністю розуміють усі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням та поверненням.	Діяльність щодо формування та використання фінансових ресурсів підприємства

Господарський кодекс України визначає фінансову діяльність суб'єктів господарювання через призму фінансового посередництва. Проте дане пояснення досліджуваної категорії не в повній мірі відображає її сутність та розглядає лише окремий випадок фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання, які займаються наданням фінансових послуг та є фінансовими

посередниками [1]. Аналіз інших думок щодо визначення сутності фінансової діяльності підприємств довів, що найбільш поширеними є два підходи до розкриття її змісту.

Низка авторів, таких, як: Л. С. Мартюшева, Л. О. Меренкова, М. М. Бердар, А. Г. Загородній, І. В. Зятковський, О. О. Терещенко [3, 5, 7, 8, 9, 10] визначають сутність фінансової діяльності через розкриття її функціонального призначення. В рамках даного підходу під фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання розуміється діяльність щодо фінансового забезпечення – формування та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства. Більш широко поняття фінансової діяльності трактується М. М. Бердаром [7], який розглядає його як діяльність щодо формування не тільки фінансових, а й економічних ресурсів з метою реалізації стратегії економічного розвитку підприємства. У визначенні І. В. Аранчія [4], поряд із функціональним призначенням, особлива увага приділяється управлінському аспекту, відповідно до якого фінансова діяльність розглядається як діяльність персоналу підприємства, направлена на прийняття найефективніших рішень з управління фінансовими ресурсами.

Відповідно до іншого підходу, представниками якого є Г. М. Азаренкова та А. М. Поддєрьогін [5, 6], фінансову діяльність необхідно розглядати, вказуючи на її інструменти – систему форм і методів. Незважаючи на те, що вчені даного напрямку зосереджують увагу на інструментах, вони також не заперечують функціональне призначення фінансової діяльності – фінансове забезпечення, що і є ключовою позицією при визначенні сутності досліджуваного поняття.

В результаті проведеного аналізу наукової літератури доцільно уточнити поняття «фінансово-економічна діяльність підприємства» з позиції процесного підходу. Таким чином, під фінансово-економічною діяльністю підприємства слід розуміти цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення поставлених цілей.

Виходячи із економічної сутності категорії «фінансово-економічна діяльність підприємства» можна сформулювати її завдання, найбільш загальним із яких є:

- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;
- виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;
- мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу;
- контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів [6].

Фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності полягає у забезпечуванні фінансовими ресурсами безперервності процесу виробництва суб'єктів господарювання, розширюванні їх виробничих фондів (основних та оборотних), активно впливати на підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, збільшення накопичень і підвищення ефективності виробництва.

Одним із засобів успішної фінансово-економічної діяльності є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства.

Резервом щодо підвищення ефективності господарювання є використання обігових коштів за рахунок залучення в обіг наднормативних запасів матеріальних ресурсів, прискорення обігу коштів, раціоналізації господарських зв'язків, кращої організації виробництва. Вплив фінансів на ефективність виробництва на рівні господарської структури має свої обмеження, зумовлені обмеженістю ресурсів у кожній одиниці господарювання. Звісно, кожна певна

виробнича структура повинна мати можливість створювати за результатами своєї діяльності фонди фінансових ресурсів, достатні за своїм обсягом для стимулювання соціального розвитку, високих результатів виробництва, його розширення та удосконалення. Проте тут фінанси виконують дещо локальну роль у господарських процесах.

При нестачі у підприємницьких структур коштів для виробничої діяльності та розширення виробництва вони використовують кредит як джерело формування фінансових ресурсів. При наявності вільних коштів підприємство їх продає банку на певний час.

Досягнення визначеної мети імовірно при залученні фондів фінансових ресурсів на впровадження нових технологій, кращому використанні основних фондів через застосування методів прискореної амортизації, забезпечення великих резервів для підтримки зростання ефективності виробництва, підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності. Звісно, підвищення якості продукції потребує додаткових затрат фінансових ресурсів, але вони дають значний виробничий ефект і швидко окупаються.

Фінансові зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок подій, що сталися, і погашення якої, ймовірно, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що визначаються як економічні вигоди.

Своєчасне виконання зобов'язань перед ланками фінансово-кредитної системи, зокрема:

- перед бюджетом — зі сплати встановлених податків і платежів;
- перед централізованими позабюджетними фондами — зі сплати встановлених платежів;
- перед банками — з повернення кредитів і сплати відсотків за ними;
- своєчасне виконання зобов'язань перед постачальниками з оплати товарно-матеріальних цінностей, перед працівниками — з оплати праці.

Організація господарчої діяльності потребує відповідного фінансового забезпечення виявлення та мобілізацію резервів збільшення прибутку за

рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів.

Для реалізації завдань, що вирішуються в процесі фінансово-економічної діяльності, необхідно визначити її напрями, основні та найбільш загальні з них представлені на рисунку 1.1.

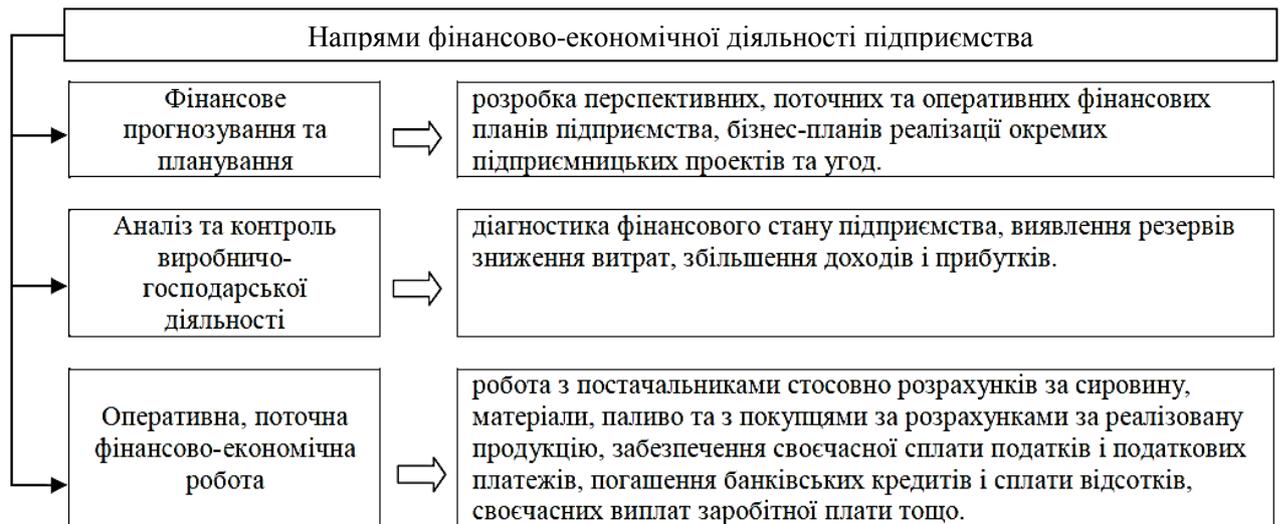

Рис. 1.1. Основні напрями організації фінансово-економічної діяльності підприємства*

*Складено за даними [6]

Зазначені напрями фінансово-економічної діяльності підприємства відображають її функціональне призначення, передбачають аналіз, оцінку, оперативне, поточне та стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства для забезпечення ефективності їх формування та використання.

Організація фінансово-економічної діяльності підприємств передбачає застосування різних методів формування і використання ресурсів, а також контроль за їх оборотом для досягнення економічних цілей підприємств. Методи організації фінансово-економічної діяльності підприємств представлені на рисунку 2.1.

Рис. 1.2. Методи та принципи організації фінансово-економічної діяльності підприємства*

*Складено за даними [11]

Як видно з рисунку 1.2, різниця між даними методами організації фінансово-економічної діяльності полягає у встановленні взаємозалежності між фінансовими ресурсами і джерелами їх формування, доходами, витратами та фінансовими результатами.

Найбільш поширеним методом організації фінансово-економічної діяльності підприємства є комерційний розрахунок. Вирішальну роль у формуванні фінансових ресурсів при застосуванні цього методу відіграють власні кошти, які покривають більшу частину витрат, а також являються гарантом отриманого кредиту. Комерційний розрахунок виступає високоефективним методом організації фінансово-економічної діяльності, оскільки спонукає підприємство до пошуку оптимальних джерел фінансування та раціонального розподілу ресурсів на основі мінімізації витрат та максимізації прибутку. Проте варто зазначити, що хоча комерційний розрахунок і характерний ринковій економіці та сприяє високоефективному господарюванню, при використанні даного методу організації фінансово-економічної діяльності залучення коштів відбувається виключно за рахунок власних зусиль і підприємство несе повну відповідальність за своїми

зобов'язаннями.

Неприбуткова діяльність як метод організації фінансово-економічної діяльності підприємств, організацій та установ має на меті забезпечення певних потреб суспільства. Діяльність даних підприємств фінансується за рахунок спонсорських та інших надходжень, насамперед від засновників, а відсутність прибутку дає змогу знизити рівень цін і зробити відповідні товари та послуги більш доступними. На принципах неприбутковості можуть здійснювати свою діяльність установи соціальної сфери та підприємства муніципального господарства. Головною метою діяльності даних підприємств є забезпечення соціального ефекту.

Кошторисне фінансування пов'язане із покриттям видатків за рахунок державного чи місцевого бюджетів на основі складених кошторисів. Даний метод організації фінансово-економічної діяльності не передбачає достатніх стимулів до раціонального й ефективного господарювання, тому він застосовується в тих сферах, де важко забезпечити самоокупність і прибутковість. Насамперед це установи соціальної сфери, які надають так звані безплатні послуги, тобто оплата здійснюється не отримувачем послуг, а державою чи за рахунок централізованих фондів.

Таким чином, фінансово-економічна діяльність підприємства являє собою цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення поставлених цілей. Виходячи з наведених завдань фінансово-економічної діяльності беззаперечним є необхідність проведення аналізу фінансово-економічної діяльності з метою ефективної її організації.

1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства

Адекватна інформаційно-методична база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства. Ці питання

є об'єктом уваги як спеціалістів-практиків, так і теоретиків.

Вивчення історичних аспектів становлення і розвитку економічного аналізу, сучасної наукової думки, стало підставою для розгляду аналізу фінансового стану з позиції системного підходу, що дає можливість представити об'єктивну характеристику його компонентів. На цій основі важливим є дослідження аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства як підсистеми аналітичної функції управління, що базується на інформаційній системі підприємства, реалізується за допомогою сукупності аналітичних прийомів і способів, які дозволяють виявляти і вимірювати вплив факторів на фінансову діяльність і обґрунтовувати управлінські рішення, спрямовані на її оптимізацію.

Особливого значення набуває своєчасна й об'єктивна оцінка фінансово-економічної діяльності підприємства за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити лише на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства.

Систематичний аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності.

Метою оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства є аналіз фінансової спроможності підприємства, а також розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [12, с. 183].

За допомогою фінансового аналізу можна забезпечити:

— оцінку рівня ефективності діяльності господарюючих систем та

виявлення факторів і причин досягнення існуючого стану;

- визначення тенденцій розвитку підприємства за показниками його фінансового стану;

- розроблення сценаріїв розвитку економічної діяльності суб'єктів господарювання: накопичення, трансформацію і ефективне використання інформаційної бази фінансового характеру;

- визначення рівня кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;

- якісне планування, прогнозування, бюджетування. визначення потреби і ефективне розміщення фінансових ресурсів;

- ефективне формування і використання потоків грошових коштів;

- створення рейтингових систем оцінки фінансового стану господарюючих систем;

- своєчасне вживання заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості і прибутковості підприємств;

- визначення резервів поліпшення фінансового стану господарюючих систем;

- обґрунтування політики розподілу і використання прибутку для потреб господарюючих систем і їх власників;

- оцінку рівня підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатності до нарощування чистих активів, залучення інвестицій і прийняття управлінських рішень.

Отже, фінансовий аналіз – це спосіб оцінювання фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства на основі даних поточного фінансового обліку та фінансової звітності. Оцінка фінансового стану підприємства потрібна як для його ділових партнерів (постачальників, покупців, банків, інвесторів, контролюючих фінансових органів, фінансових аналітиків), так і для працівників фінансових служб на самому підприємстві [13].

Головна мета фінансового аналізу – своєчасно виявляти і усувати недоліки у фінансовій діяльності та знаходити резерви зміцнення фінансового стану підприємства і забезпечення платоспроможності.

Основними функціями фінансового аналізу є:

- 1) об'єктивна оцінка фінансового стану об'єкта аналізу;
- 2) виявлення факторів і причин досягнутого стану;
- 3) підготовка та обґрунтування прийнятих управлінських рішень в області фінансів;
- 4) виявлення та мобілізація резервів зміцнення фінансового стану та підвищення ефективності всієї господарської діяльності [14].

Для оцінки стійкості фінансового стану підприємства використовується ціла система показників, що характеризують зміни, а саме структури капіталу підприємства по його розміщенню і джерелам утворення; ефективності та інтенсивності його використання; платоспроможності і кредитоспроможності підприємства; запасу його фінансової стійкості.

Основними завданнями аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Основним завданням фінансового аналізу є інформаційне забезпечення прийняття рішень за такими складовими елементами діяльності підприємства:

1) фінансово-економічна діяльність (управління пасивами, забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, визначення оптимального розміру, складу і структури джерел фінансування);

2) інвестиційна діяльність (управління активами, розподіл фінансових ресурсів, визначення оптимального розміру, складу і структури активів підприємства, вибір і реалізація інвестиційних проектів);

3) операційна діяльність (управління поточними витратами і фінансовими результатами, основної та операційної діяльності) [15].

Фінансовий аналіз – це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень їх забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану.

Ефективне функціонування системи аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства стає можливим лише за наявності певного забезпечення.

Під забезпеченням аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства необхідно розуміти такі види, кількість і якість ресурсів, які є необхідними та достатніми для досягнення мети функціонування системи аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства: організаційне, інформаційне, методичне, технічне, матеріальне та кадрове забезпечення. Важлива роль у забезпеченні належить інформації: вона зв'язує окремі елементи управління (у тому числі й аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства) в єдину динамічну систему. Взаємозв'язок між інформаційним і методичним забезпеченням відбувається завдяки меті проведення аналізу: надання інформації системі управління про фінансову діяльність підприємства та можливості її оптимізації.

Сукупність інформаційного забезпечення системи аналізу представлено: інформаційною системою, комунікативним середовищем та інформаційними

технологіями. Взаємозв'язок між окремими функціональними підсистемами управління простежується завдяки інформаційним потокам і свідчить, що на підставі вихідної інформації аналізу фінансового стану відбувається регулювання подальшої діяльності управлінського персоналу підприємства. Основні вимоги, дотримання яких дає можливість оптимально організувати інформаційні потоки підприємства: періодичність, строки та форми надання інформації — це умови ефективної організації роботи персоналу. Якісна характеристика інформаційних потоків тісно пов'язана з головним елементом інформаційної системи та всього інформаційного забезпечення – інформацією.

Детальна характеристика джерел інформації, що використовуються при аналізі фінансово-економічної діяльності підприємства наведена у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Інформаційна база аналізу фінансово-економічної діяльності
підприємства

Група	Характеристика
1	2
Дані бухгалтерського обліку	Фінансова звітність, яка відображає фінансовий і майновий стан підприємства, результати його діяльності за звітний період: - Баланс - Звіт про фінансові результати - Звіт про рух грошових коштів - Звіт про власний капітал - Примітки до річної фінансової звітності Податкова звітність Внутрішня звітність (інформація управлінського обліку) Первинні документи (міститься інформація про господарські операції) Облікові реєстри, де відображена інформація, узагальнена за певними ознаками (журнали, накопичувальні відомості, відомості розподілу витрат, оборотна відомість, оборотно-шахова відомість, головна книга, аналітичні та синтетичні рахунки).
Дані державної статистики	Дані, які мають загальноекономічну спрямованість та дані фінансової статистики.
Правова та нормативно-довідкова інформація	Нормативні документи державних органів, які регулюють діяльність підприємства, визначають вимоги до ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, перелік форм обов'язкової звітності.
Планово-нормативна інформація	Фінансові плани, норми та нормативи, які визначаються на підприємстві.
Інша інформація	Результати маркетингових досліджень.

Користувачів фінансової інформації можна поділити на дві групи:

- зовнішні, які користуються інформацією про результати фінансово-економічної діяльності і його фінансовий стан;
- внутрішні, які використовують внутрішню інформаційну базу підприємства, в тому числі інформацію, що є комерційною таємницею, а також зовнішні джерела інформації.

Внутрішнім користувачам доступна вся без виключення фактографічна інформація, в той час як зовнішні користувачі можуть використовувати тільки дані фінансової звітності (квартальної та річної), яка є основним джерелом інформації при здійсненні аналізу фінансового стану. Саме в ній міститься інформація, яка дозволяє отримати реальну характеристику фінансового стану підприємства. Її перевагами є те, що вона складається підприємствами регулярно за чітко встановленими правилами. Крім того, вона має велике аналітичне значення. Також в ході аналізу можуть використовуватись дані бухгалтерського обліку, які дозволяють отримати розшифровки щодо руху та залишків за синтетичними та аналітичними рахунками [16].

Вивчення звітності підприємства дозволяє визначити сутність досліджуваних в ході аналізу фінансового стану явищ та процесів, після чого можна переходити до вивчення характеру та закономірностей їх зміни та розвитку, використовуючи статистичний інструментарій аналізу.

Можна зробити висновок, що фінансова звітність – головне джерело інформації, необхідної для оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства.

Їй притаманні такі властивості:

- дані звітності підтверджуються первинними документами з кожної господарської операції;
- достовірність даних звітності підприємства може бути перевірена незалежними експертами;
- звітність відноситься до документів, що підлягають довготривалому зберіганню.

Таким чином, інформаційною базою для оцінювання фінансово-економічної діяльності підприємства є дані:

- балансу (форма № 1);
- звіту про фінансові результати (форма № 2);
- звіту про рух грошових коштів (форма № 3);
- звіту про власний капітал (форма № 4);
- примітки до річної фінансової звітності (форма № 5);
- дані статистичної звітності та оперативні дані.

Інформацію, яку використовують для аналізу фінансового стану підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а, отже, є відкритою. Фінансова звітність підприємства є стандартизованою відповідно до вимог П(С)БО. Загальні вимоги до фінансової звітності викладено в П(С)БО 1, яке визначає:

- мету фінансових звітів;
- склад;
- звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими варто керуватися під час складання фінансових звітів;
- вимоги до розкриття інформації у фінансових звітах.

Баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал та звіт про рух грошових коштів (табл. 1.3) складають статті, які об'єднують у відповідні розділи. Форми, перелік статей фінансових звітів та їхній зміст установлені П(С)БО 2-5.

Основна вимога до інформації, представленої у звітності полягає в тому, щоб вона була інформативною для користувачів, тобто, щоб відомості, що містяться у фінансовій звітності, можна було використати для прийняття обґрунтованих рішень. Основні критерії, яким повинна відповідати інформація, це: доречність, порівнянність, вірогідність, зрозумілість, правдивість, нейтральність.

Таблиця 1.3

Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компонент фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролює підприємство на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності підприємства; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство (ймовірно) контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства; структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Використання грошових коштів упродовж звітного періоду	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансово-економічної діяльності підприємства

Проте не будь-яка інформація господарської діяльності може бути отримана зі стандартних форм звітності. Іноді для отримання необхідної інформації треба проводити спеціальні нагляди, щоб були використані при цьому закони статистики про допустимі розміри вибірки, методи та прийоми маркетингових досліджень.

При аналізі фінансово-економічної діяльності підприємства в процесі організації інформаційної системи слід враховувати основні характеристики економічної інформації, які безпосередньо впливають на вибір інформаційних технологій рішення аналітичних завдань. Це може бути досягнуто за допомогою певної класифікації економічної інформації.

Незважаючи на реформування системи обліку та вдосконалення фінансової звітності питання змісту показників, переліку статей, досягнення оптимального поєднання якості звітної інформації та порядку її подання у формі, корисній для користувачів, залишаються предметом дискусії. Тому концепція моделювання фінансової звітності базується на її розгляді з двох позицій: по-перше, як елемент інформаційної системи підприємства; по-друге, як інформаційна база для

проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства.

Моделювання фінансової звітності спрямовано на підвищення її інформаційної місткості, значущості в процесі управління підприємством та об'єктивності наявних у ній даних. Основним при побудові аналітичного балансу є ліквідність активів, терміновість погашення зобов'язань і порівнянність відповідних розділів.

Головний напрямок моделювання методичного забезпечення аналізу – підвищення об'єктивності комплексної оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства, реалізація якого неможлива без удосконалення логічної послідовності проведеного аналізу. Мета аналізу й однорідність робіт стали підставою для виділення трьох етапів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства: організаційного, розрахункового та заключного. Зміст організаційного етапу полягає в постановці мети; визначенні напрямків і завдань аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства; виборі, оцінці й моделюванні інформаційного забезпечення і методів проведення аналізу. Деталізація розрахункового етапу дозволяє визначити послідовність його проведення відповідно до зазначених завдань і сформованої на попередньому етапі мети аналізу за рахунок проведення: експрес-аналізу; поглибленого аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства; факторного аналізу та прогнозування. На заключному етапі відбувається узагальнення результатів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, оформлення аналітичних таблиць, графіків, діаграм і надання отриманих даних користувачам [17].

Таким чином, аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства дозволяє суб'єкту господарювання вижити в умовах жорсткої конкуренції, а також організувати прибуткове ведення фінансово-господарської діяльності і, як результат, збільшити свою ринкову вартість. Інформація, отримана за підсумками аналізу, необхідна менеджеру для розробки адекватних управлінських рішень щодо зниження ризику і підвищенню прибутковості фінансово-економічної діяльності підприємства, інвестору – для вирішення

питання про доцільність інвестування, банкам – для визначення умов кредитування

1.3. Показники ефективності фінансово-економічної діяльності та порядок їх розрахунку

В умовах ринкової економіки, жорсткої конкуренції, кожний суб'єкт господарювання ставить перед собою головну ціль, а саме – отримання максимально високого рівня прибутку. Адже саме прибуток є одним із ключових джерел фінансування, розширення та технічного розвитку підприємства.

Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства дає можливість отримати інформацію про стан підприємства, його конкурентоздатність та платоспроможність, наявність фінансових резервів, які можливо буде використати для фінансування розвитку підприємства, ведення інвестиційної та інноваційної діяльності, виплати власникам дивідендів, преміальних виплат, тощо.

Таким чином, аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства являє собою комплекс дій щодо вивчення й аналізу результатів фінансово-господарської діяльності організацій, підприємств, фірм з метою визначення ступеня ефективності використання основних фондів і оборотних коштів для реалізації програм (статутних завдань) організацій, установ, виявлення можливих недоліків, порушень, невикористаних резервів підвищення результативності діяльності.

Основним методом аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства є читання звітності – вивчення абсолютних показників, представлених у звітності. Аналізу підлягають основні статті балансу та інші матеріали обліку та фінансової звітності. Вивчається раціональність формування й використання власних, запозичених та залучених коштів, відповідність сум власних оборотних коштів потребам у них, обсяг формування

та виконання плану одержання прибутку. Виявляються причини недостатнього залучення джерел надходження прибутків, наявність невикористаних оборотних коштів та можливості їх мобілізації, наявність і рух запасів товарно-матеріальних цінностей, джерела їх утворення, ефективність використання кредиту і його матеріальне забезпечення. Оцінюється стан розрахунків підприємства з бюджетом, банками, постачальниками, покупцями. Визначається економічний результат обігу оборотних коштів, зіставляються витрати з прибутками, визначаються шляхи додаткового залучення оборотних коштів з метою одержання додаткових прибутків [18, с. 143].

Практикою фінансового аналізу вироблено низку основних прийомів читання фінансової звітності підприємства [19]. Серед них можна виокремити такі:

- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- трендовий аналіз;
- аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів);
- порівняльний аналіз;
- факторний аналіз.

Горизонтальний (часовий) аналіз полягає у порівнянні кожної позиції звітності з попереднім періодом. Порівняння - це метод, за допомогою якого предмет (явище), що вивчається, характеризується через співвідношення, вимірювання, зіставлення з іншими предметами та явищами однієї якості (норми, нормативи, планові показники, ціни тощо).

Перевагами прийому є можливість одержання найбільш загального уявлення про якісні зміни, які відбувались у структурі коштів і їх джерел, а також динаміку цих змін, цей прийом використовуються практично в усіх методиках. такого аналізу: немає механізму порівняння окремих варіантів економічних рішень і не передбачено взаємозамінюваності різних ресурсів, через що унеможлиблюється вибір оптимального варіанту розвитку економічної системи; обмежене рахування інфляції [20]. Горизонтальний аналіз

є досить обмеженим з наступних причин: зміни, що відбулися, характеризують дії минулих періодів, і відсутні підстави вважати, що подібні тенденції збережуться і в майбутньому; не маючи додаткових даних, неможливо однозначно інтерпретувати аналізовані зміни (абсолютні і відносні); деякі результуючі показники обумовлені настільки значним числом факторів, у тому числі і зовнішніх, як економічних, так і політичних, що прогнозувати їх на основі аналізу попередньої динаміки практично неможливо; оцінювати зростання ефективності, не маючи даних про реальний стан організації, досить важко; сам формат деяких форм звітності слід видозмінювати, подаючи всі числові дані у вигляді позитивних чисел, оскільки горизонтальний аналіз негативних числових даних не очевидний і може викликати труднощі в інтерпретації.

Вертикальний (структурний) аналіз дозволяє визначити структуру підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат загалом.

Можна виокремити дві основні ознаки, що спричиняють необхідність і доцільність проведення вертикального аналізу. Це:

- перехід до відносних показників (коефіцієнтів), який дозволяє проводити міжгосподарські порівняння економічного потенціалу і результатів діяльності різних підприємств (за величиною використовуваних ресурсів, доходами, витратами, асортиментом тощо);

- відносні показники деякою мірою згладжують негативний вплив інфляційних процесів, які можуть істотно спотворювати абсолютні показники фінансової звітності й тим самим ускладнюють їх зіставлення в динаміці.

Вертикальний прийом фінансового аналізу досить корисний при розгляді структури доходів і видатків підприємства (вертикальний аналіз звіту про прибутки і збитки).

Переваги: дозволяє одержати найбільш загальне уявлення про якісні зміни, які відбувались у структурі коштів і їх джерел, а також динаміці цих змін, такі прийоми використовуються практично в усіх методиках.

Недоліки: не містять механізму порівняння окремих варіантів економічних рішень і не передбачають взаємозамінюваності різних ресурсів, через що унеможлиблюється вибір оптимального варіанта розвитку економічної системи; обмежене врахування інфляції [21].

Трендовий аналіз ґрунтується на порівнянні кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів і визначенні тренда, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та індивідуальних особливостей його діяльності в окремих періодах. За допомогою трендового аналізу формуються можливі значення показників у майбутньому.

Переваги: дозволяє простежити за показниками тенденцію розвитку, зробити прогноз на перспективу.

Недоліки: складність вибору моделі; трудомісткість; проблеми інтерпретації інформації та формування системи аналізованих показників; неточність даних за нестабільного ринкового середовища (найчастіше тренд короткостроковий) [20].

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) застосовується для встановлення взаємозв'язку між показниками фінансової звітності підприємства. Найчастіше виділяють такі п'ять груп аналітичних коефіцієнтів: ліквідності, фінансової стабільності, рентабельності, ділової і ринкової активності.

Показники ліквідності дозволяють описати і проаналізувати здатність підприємства відповідати за свої поточні зобов'язання. В основу розрахунку цих показників покладено ідею зіставлення поточних активів з короткостроковою кредиторською заборгованістю. У результаті розрахунку встановлюється, чи у достатньому ступені забезпечене підприємство оборотними коштами, необхідними для розрахунків з кредиторами за поточними операціями [22, с. 95].

Існуючу систему показників ліквідності доцільно представити в наступному вигляді (рис. 1.3) [23].

Рис.1.3. Система показників аналізу ліквідності

Показники фінансової стійкості характеризують ступінь покриття запасів «нормальними» джерелами фінансування (власними оборотними коштами, довгостроковими і короткостроковими кредитами), а також структуру капіталу підприємства. В першу чергу проводиться розрахунок багаторівневої схеми покриття запасів і витрат з метою визначення абсолютних показників фінансової стійкості підприємства. Для характеристики ступеня забезпеченості запасів і витрат визначається наявність джерел для їх формування.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основних показники [24].

1. Наявність власних коштів (В) – обчислюють різницю між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$В = ВК - НА = \Phi \text{№}1 \text{ р. } 1495 - \text{р. } 1095 \quad (1.1)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (ВД) – визначають збільшення попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$ВД = В + ДЗ = \Phi \text{№}1 \text{ р. } 1495 + \text{р. } 1595 - \text{р. } 1095 \quad (1.2)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – фінансування запасів устанавлюють збільшення попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК)

$$ЗК = ВД + КК = \Phi \text{№}1 \text{ р. } 1495 + \text{р. } 1595 + \text{р. } 1600 - \text{р. } 1095 \quad (1.3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування.

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів (Ф):

$$\Phi_{\text{в}} = В - З_{\text{п}} = В - \Phi \text{№}1 \text{ р. } 1100, \quad (1.4)$$

де $Z_{\text{п}}$ – запаси.

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (Ф_{ВД}):

$$\Phi_{\text{ВД}} = \text{ВД} - \text{ЗП} = \text{ВД} - \Phi_{\text{№1 р. 1100}} \quad (1.5)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів ($\Phi_{\text{ЗК}}$):

$$\Phi_{\text{ЗК}} = \text{ЗК} - \text{ЗП} = \text{ЗК} - \Phi_{\text{№1 р. 1100}} \quad (1.6)$$

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трикомпонентний показник:

$$S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_{\text{В}}), S2(\pm\Phi_{\text{ВД}}), S3(\pm\Phi_{\text{ЗК}})\} \quad (1.7)$$

де функція визначається так:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi \geq 0 \\ 0, & \text{якщо } \Phi < 0. \end{cases} \quad (1.8)$$

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості.

Перший – абсолютна фінансова стійкість. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд:

$$S = \{1, 1, 1\}; \quad \text{В} > \text{ЗП}. \quad (1.9)$$

Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко.

Другий – нормальна фінансова стійкість. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має вигляд:

$$S = \{0, 1, 1\};$$

$$Зп = В + ДЗ .$$
(1.10)

У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування запасів є «нормальним» із точки зору фінансового менеджменту. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

Третій – нестійке (передкризове) фінансове становище.

Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд:

$$S = \{0, 0, 1\};$$

$$Зп = В + ДЗ + КК .$$
(1.11)

Спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

Четвертий – кризовий фінансовий стан. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд:

$$S = \{0, 0, 0\};$$

$$Зп > В + ДЗ + КК .$$
(1.13)

Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик [25].

Основні відносні показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства представлені в таблиці 1.4 [26].

Таблиця 1.4

Система показників оцінки фінансової стійкості

Назва коефіцієнта	Характеристика коефіцієнта	Методика розрахунку	Нормативне значення
1	2	3	4
Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу та характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень	$\frac{p. 1495}{p. 1900}$	> 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	Зростання цього коефіцієнта обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства; є показником, оберненим до коефіцієнта автономії	$\frac{(p. 1900 - p. 1495)}{p. 1900}$ або 1-p.1	<0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Відображає ту частину оборотних активів, яка фінансується за рахунок власного капіталу	$\frac{(p. 1495 - p. 1095)}{p. 1195}$	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Визначається як відношення власного капіталу до оборотних активів; коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності	$\frac{p. 1495}{p. 1195}$	>0,4
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Коефіцієнт характеризує питому вагу поточних зобов'язань у загальній сумі зобов'язань	$\frac{p. 1695}{(p. 1595 + p. 1695)}$	>0,5
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	Коефіцієнт характеризує рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами	$\frac{p. 1095}{p. 1495}$	>0,5
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Коефіцієнт характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел зобов'язань	$\frac{p. 1595}{(p. 1595 + p. 1695)}$	<0,2
Коефіцієнт співвідношення власного та залученого капіталу (фінансової стійкості)	Показник демонструє, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 грн. залученого капіталу, а також характеризує фінансову стійкість підприємства	$\frac{p. 1495}{(p. 1595 + p. 1695)}$	>1,0
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансового ризику, фінансування)	Показник демонструє, скільки гривень залученого капіталу припадає на 1 грн. власного капіталу; цей коефіцієнт є зворотним попередньому	$\frac{(p. 1595 + p. 1695)}{p. 1495}$	<1,0

Показники рентабельності призначені для оцінки загальної ефективності вкладення коштів у підприємство, аналіз якого здійснюється. Найбільш інформативними серед них є рентабельність авансованого капіталу і рентабельність власного капіталу. Рентабельність – це рівень прибутковості, що

вимірюється у відсотках, тобто відносний показник. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності, окупність витрат. Ці показники більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання [27, с. 90; 28].

Алгоритм розрахунків та економічний зміст основних показників рентабельності представлені в таблиці 1.5 [29].

Таблиця 1.5

Основні показники рентабельності підприємства

Назва	Формула розрахунку	Економічна інтерпретація
1	2	3
Рентабельність активів (економічна рентабельність)	$P_A = \frac{\text{ЧП}}{A}$ <p>ЧП – чистий прибуток; А – середня величина активів. За цією формулою можуть бути розраховані коефіцієнти рентабельності окремих груп активів (оборотних, необоротних, окремих їх елементів)</p>	Характеризує загальний рівень прибутку, що створюється всіма активами
Загальна рентабельність (рентабельність виробничого капіталу)	$P_3 = \frac{\text{ВП}}{\text{ОЗ} + \text{МОА}}$ <p>ВП – валовий прибуток; ОЗ – середня вартість основних засобів; МОА – середня вартість матеріальних оборотних активів</p>	Характеризує рівень валового прибутку, що створюється основними засобами і матеріальними оборотними активами
Рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність)	$P_{\text{вк}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}}$ <p>ЧП – чистий прибуток; ВК – середня величина власного капіталу</p>	Характеризує загальний рівень рентабельності, що створюється власним капіталом
Рентабельність реалізації (комерційна рентабельність)	$P_K = \frac{\text{ЧП(ВП)}}{\text{ОР}}$ <p>ЧП(ВП) – чистий або валовий прибуток; ОР – обсяг реалізації (виручка)</p>	Характеризує рівень прибутку, що припадає на 1 грн реалізованої продукції
Рентабельність окремих видів продукції	$P_{\text{пр}} = \frac{\text{Ц} - \text{С}}{\text{С}}$ <p>Ц – ціна окремих видів продукції; С – собівартість окремих видів продукції</p>	Характеризує рівень прибутковості окремих видів продукції

Продовження табл. 1.5

1	2	3
Рентабельність основної діяльності	$P_{oc} = \frac{ВП}{П + З}$ ВП – валовий прибуток; П + З – загальна сума постійних і змінних витрат основної діяльності	Показує як співвідносяться між собою сума прибутку і сума витрат пов'язаних з випуском продукції
Рентабельність операційних витрат	$P_{ov} = \frac{ОП}{ОПв}$ ОП – операційний прибуток; ОПв – операційні витрати	Характеризує міру ефективності витрат операційної діяльності
Рентабельність інвестицій	$P_i = \frac{Пі}{ІР}$ Пі – сума прибутку, отриманого від інвестування; ІР – сума інвестиційних витрат, пов'язаних з формуванням такого прибутку	Характеризує прибутковість інвестицій підприємства
Рентабельність грошового потоку	$P_{гп} = \frac{ЧГП}{ПК, ВК, ОР, А}$ ЧГП – чистий грошовий потік; ОР – обсяг реалізації; ВК – власний капітал; А – величина активів; ПК – величина позиченого капіталу	Дає уявлення про можливість виконання зобов'язань перед кредиторами, акціонерами, вказує рівень грошових засобів на 1 грн реалізованої продукції, активів підприємства

В сучасних умовах виділяють ділову активність підприємств щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі. Внутрішня активність виражається у зростанні економічного потенціалу підприємств чи підвищенні ефективності його використання.

Аналіз і оцінку внутрішньої ділової активності здійснюють у кількісному і якісному вимірах. Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою синтетичних і аналітичних показників виробничо-фінансово-економічної діяльності підприємств [31].

Показники ділової активності відбивають ефективність поточної фінансово-господарської діяльності підприємства. До них належать: коефіцієнти оборотності матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; тривалість операційного, виробничого і фінансового циклів тощо. В узагальненому вигляді показники ділової активності підприємства представлені в таблиці 1.6 [32].

Таблиця 1.6

Показники ділової активності підприємства

Показники	Формула розрахунку
Коефіцієнт оборотності активів	$Ko.a = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина активів}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\text{ряд.1300гр.3} + \text{ряд.1300гр.4 ф.1}) \div 2}$
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$Ko.o.a = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина оборотних активів}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\text{ряд.1195гр.3} + \text{ряд.1195р.4 ф.1}) \div 2}$
Коефіцієнт оборотності запасів	$Ko.z = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина запасів і витрат}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\text{ряд.1100гр.3} + \text{ряд.1110гр.3} + \text{ряд.1100гр.4} + \text{ряд.1110гр.4 ф.1}) \div 2}$
Оборотність запасів	$Oz = \frac{T}{Ko.z}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$Ko.d.z = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина дебіторської заборгованості}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\sum \text{ряд. з 1125 по 1155 гр.3} + \sum \text{ряд. з 1125 по 1155 гр.4 ф.1}) \div 2}$
Оборотність дебіторської заборгованості	$O.d.z = \frac{T}{Ko.d.z}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$Ko.k.z = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина кредиторської заборгованості}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\text{ряд. 1695 гр.3} + \text{ряд.1695 гр.4 ф.1}) \div 2}$
Оборотність кредиторської заборгованості	$O.k.z = \frac{T}{Ko.k.z}$
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$Ko.vk = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня величина власного капіталу}} = \frac{\text{ряд 2000ф.2}}{(\text{ряд. 1495 гр.3} + \text{ряд.1495 гр.4 ф.1}) \div 2}$

Показники ринкової активності розраховуються з метою визначення прибутку на одну акцію, стану підприємства на ринку цінних паперів тощо.

Переваги: простота обчислення величин; логіка відбору показників, правильність їх інтерпретації; використання коефіцієнтів у просторово-часовому аспекті, тобто дає можливість швидко у відносних величинах здійснювати як експрес-, так і комплексну діагностику.

Недоліки: трудомісткість; відсутність нормативних значень низки коефіцієнтів; ситуація, коли зміни величин коефіцієнтів у динаміці не можуть бути інтерпретовані належним чином, оскільки значення для розрахунку змінюються у часі; не завжди значення коефіцієнтів відбивають реалії національного господарства; окремі методики мають застарілі назви форм звітності; рекомендовані методики спрямовані на ретроспективний аналіз; ототожнення різних напрямків оцінки фінансового стану [33]. Зокрема, результативність коефіцієнтного аналізу обмежує низка факторів: множинність пропонованих наборів коефіцієнтів; складність обґрунтованого нормування показників; відсутність чітких механізмів інтерпретації значень показників і отримання підсумкових висновків і рекомендацій.

Порівняльний (просторовий) аналіз - це внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників певної фірми з показниками конкурентів або середньогалузевими та середніми показниками.

Переваги: гнучкий, динамічний, є основою комплексної оцінки показників фінансово-господарської діяльності.

Недоліки: трудомісткий; можливий при наявності доступної, повної і достовірної інформації; важко використовувати з урахуванням фактору часу; ототожнення різних напрямків оцінки фінансового стану; для того, щоб за результатами порівняння можна було зробити правильні висновки, необхідно забезпечити відповідність показників та їх однорідність за календарними строками, методами оцінки, умовами роботи, інфляційними процесами [20].

Факторний аналіз – це аналіз впливу певних факторів (причин) на результативний показник за допомогою побудови детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. Причому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Переваги: дає змогу побачити рівень фінансового стану на підприємствах протягом кожного звітного періоду і простежити тенденцію його зміни шляхом визначення ключових факторів впливу на основні показники.

Недоліки: трудомісткий; не завжди можна обмежити кількість показників та факторів для аналізу; залежно від моделі результати можуть відрізнятися; ситуація, коли зміни величин коефіцієнтів у динаміці не можуть бути інтерпретовані належним чином, оскільки значення для розрахунку змінюються у часі [20]. Легко інтерпретувати двофакторні моделі аналізу. Проте, якщо кількість перевищує три, складність інтерпретації результатів різко зростає. Тому під час аналізу намагаються зменшити кількість факторів, вплив яких на залежну змінну вивчається в одній ситуації.

Незважаючи на те, що усі прийоми мають значну кількість недоліків, серед основних варто зазначити те, що при проведенні аналізу фінансового стану українські підприємства стикаються з проблемою, пов'язаною з нестабільністю економіки.

У зв'язку з нестабільністю національної валюти, в умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, повністю втрачають свою цінність для аналізу, тобто в результаті проведення аналізу не можна стверджувати про його достовірність та актуальність.

Ще одним негативним моментом здійснення аналізу показників фінансово-економічної діяльності дослідники визначають нерозвиненість фондового ринку, де б обертались акції акціонерних підприємств, і по яких можна було б судити про становище емітентів, їх фінансовий стан та розвиток. Крім того, нестабільність законодавчої бази (фінансового, податкового права) також ускладнює проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства.

Більше того, як свідчать дані окремих досліджень, складність у проведенні фінансового аналізу полягає також у неритмічності та слабкості

використання низки прийомів і методів фінансового аналізу у діяльності підприємств.

Згідно з таким дослідженням аудитори констатували, що в процесі своєї професійної діяльності застосовують економічний аналіз: 22 % щоразу при проведенні аудиторських перевірок, 26 % – винятково за наявності конкретного замовлення клієнта, а більше 50 % – за потребою, на власний розсуд [34, с. 257].

Наведені дані свідчать, що на сьогодні у більшості вітчизняних власників та менеджерів, а також державних службовців відсутнє комплексне бачення переваг здійснення максимально повного та об'єктивного аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств, що значною мірою і визначає негативні тенденції щодо покращення фінансових показників діяльності, а також низьких кредитних позицій національних компаній на ринку капіталу, негативного інвестиційного клімату загалом.

У таких умовах доцільно рекомендувати з метою подолання як проблем, пов'язаних із застосуванням методичних підходів, прийомів фінансового аналізу, так і покращення організації його здійснення суб'єктами господарювання [35, с. 286]:

- проводити декілька разів на рік оцінку найважливіших показників фінансового стану підприємства (індивідуальний підхід до визначення найголовніших показників);
- розробляти нові методи оцінки фінансового стану, а також способи покращення фінансового стану, підвищення платоспроможності і ліквідності, зокрема комплексного характеру;
- нормалізувати, стабілізувати, привести до міжнародних норм фінансове та податкове законодавство;
- удосконалювати інформаційно-методичне забезпечення аналізу та уніфікувати методики форм фінансової звітності, що дозволить підвищити її аналітичні можливості та реальність оцінки майна;

– адаптувати закордонні методики аналізу фінансового стану, що на сьогодні виступають основними у процесі його здійснення, до соціально-економічних умов та практики господарювання суб'єктів національного господарства;

– проводити методичні семінари для осіб, відповідальних за здійснення аналізу фінансового стану з метою формування мотиваційних аспектів його удосконалення та підвищення рівня кваліфікації тощо.

У сукупності надані рекомендації становлять основу для пошуку більш ґрунтовних напрямів оптимізації вирішення проблем здійснення комплексного аналізу фінансово-економічної діяльності вітчизняних підприємств.

Отже, в результаті проведеного аналізу наукової літератури уточнено поняття «фінансово-економічна діяльність підприємства» з позиції процесного підходу. Під фінансовою діяльністю підприємства слід розуміти цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення поставлених цілей.

Виходячи із економічної сутності категорії «фінансово-економічна діяльність підприємства» було сформульовано її основні завдання та напрями організації, а саме фінансове прогнозування та планування, аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності, оперативна та поточна фінансово-господарська робота.

З метою ефективної організації фінансово-економічної діяльності та забезпечення її результативності необхідним постає періодичне проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства. Важлива роль у забезпеченні якості проведення аналізу належить інформаційному забезпеченню, одним із основних методів якого є читання фінансової звітності.

Практикою фінансового аналізу вироблено низку основних прийомів читання фінансової звітності підприємства. Серед них можна виокремити такі:

горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів), порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Використання зазначених прийомів є необхідною умовою забезпечення високої ефективності проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, результати якого, в свою чергу, стануть базисом для прийняття ефективних управлінських рішень щодо стратегії розвитку суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ОБОЛОНЬ»

2.1. Загальна характеристика майнового стану підприємства

Пивна промисловість – це одна із найбільш динамічних ланок, яка посідає важливе місце в переробній промисловості України. Водночас, порівняно з європейськими ринками, вітчизняний пивний ринок ще не достатньо розвинений. Яскравим прикладом цієї галузі є єдиний із давніх заводів що ефективно працює і понині – ПрАТ «Оболонь» – корпорація з виробництва пива, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, мінеральної води. Окрім цього, компанія має дозволи на гуртову та роздрібну торгівлю напоями, діяльність транспортних агентств. До складу компанії входять головний завод у Києві з віддаленими виробництвами в Олександрії та Чемерівцях Хмельницької області, два дочірні підприємства – «Пивоварня Зібєрта» (Фастів, Київська обл.) та «Красилівське» (Красилів, Хмельницька обл.), а також підприємства з корпоративними правами в Бершаді, Коломиї, Охтирці, Рокитному, Севастополі та Чемерівцях.

Приватне акціонерне товариство «Оболонь» створено з метою здійснення підприємницької діяльності для одержання прибутку в інтересах акціонерів Товариства.

Підприємство знаходиться за адресою: Україна, 04212, м. Київ, вул. Богатирська, 3. (Додаток А).

Історія підприємства веде свій початок із 1974 року, коли розпочалося будівництво Київського пивзаводу № 3. Місцем для будівництва нового заводу було обрано київський район Оболонь. Цей вибір визначався наявністю великих запасів м'якої та чистої води. Станом на 2010 рік головне підприємство використовує воду принаймні з 13 артезіанських свердловин. Відкриття виробництва було приурочене до літніх Олімпійських ігор 1980 року. Перші

330 дал пива було налито 8 травня 1980 р., а 12 листопада відбулося офіційне відкриття заводу. В 1981 році солодовня пивоварні випустила свій перший солод, в період з 1985–1997 виробничі потужності солодовні збільшено втричі. З 1983 р. завод носить назву «Оболонь». 1986 року на базі Київського пивзаводу № 3 створено Пивобезалкогольне об'єднання «Оболонь», до якого ввійшли також Київський пивзавод № 1, Київський пивзавод №2 (нині ПАТ «Пивзавод на Подолі») та Фастівський пивзавод (нині ДП ПрАТ «Оболонь» «Пивоварня Зібєрта»). 1989 року на посаду Генерального директора Пивобезалкогольного об'єднання «Оболонь» обрано Олександра Слободяна. Починається експортна діяльність підприємства. Вперше «Жигулівське пиво/Zhiguli Beer» виробництва «Оболоні» надходить до споживачів Великої Британії [21].

Метою та предметом діяльності підприємства є:

- виробництво пива, мінеральних вод, солоду, сиропів, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, соків, вуглекислоти, поліетиленових ящиків, товарів народного споживання, будівельних матеріалів, бандажної стрічки, харчових продуктів, комбікормів, харчових добавок, добавок до комбікормів, палив для двигунів внутрішнього згорання, палив для спалювання в установках для отримання теплової енергії (пар, гаряча вода), виробництво гранул тощо;
- експлуатація родовищ підземних та мінеральних вод та їх водопостачання;
- вирощування, переробка, придбання та реалізація продуктів сільського господарства та тваринництва;
- закупка у населення сільгосппродукції і продуктів її переробки;
- здійснення фінансової, виробничої, торгівельної, інвестиційної, маркетингової, постачальницької, будівельної, науково-дослідної, консультаційної, юридичної, видавничої, рекламної, проектної, туристичної, дилерської, комісійної, посередницької, орендної, лізингової, експортно-імпоротної, культурно-освітньої, добродійної, милосердної, представницької та

іншої діяльності, а також надання різноманітних послуг українським та іноземним юридичним та фізичним особам тощо. (Додаток А).

Статутний капітал Товариства становить 32 512 700 (тридцять два мільйони п'ятсот дванадцять тисяч сімсот) гривень. 4.2. Статутний капітал Товариства поділено на 325 127 (триста двадцять п'ять тисяч сто двадцять сім) простих іменних акцій номінальною вартістю 100 (сто) гривень кожна. Форма існування акцій Товариства – бездокументарна. У відповідності до чинного законодавства України підприємство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу.

Товариство у своїй діяльності керується Законом України «Про акціонерні товариства», Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншими нормативними актами України, положеннями Статуту, а також внутрішніми правилами, процедурами, регламентами та іншими локальними правовими актами Товариства, прийнятими відповідно до Статуту.

Структура корпорації «Оболонь» формувалася довгі роки під впливом стратегії розвитку, що направлена на диверсифікацію виробництва, перехід на сировину власного виробництва, інноваційний підхід, абсолютну екологічну безпеку та повну соціальну відповідальність.

Корпорація «Оболонь» об'єднує 10 виробничих підприємств по всій Україні. Загалом у корпорації працює майже 6 тисяч людей.

Організаційна структура управління ПрАТ «Оболонь» надана в додатку Б.

Загальні збори акціонерів – вищий орган управління акціонерним товариством. До найголовніших функцій загальних зборів акціонерів належать вибори керівних органів товариства та розгляд фінансового звіту.

Наглядова рада Товариства є органом, що здійснює захист прав акціонерів Товариства, і в межах компетенції, визначеної цим Статутом та чинним законодавством України, контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

Для проведення перевірки фінансово-господарської діяльності Товариства загальні збори можуть обирати ревізійну комісію. За рішенням Загальних зборів ревізійна комісія може не обиратися.

Керуванням підприємства в цілому займається директор. Він вирішує питання стратегічного характеру і контролює діяльність усіх відділів. Директор підприємства:

- визначає, координує, формулює, планує і здійснює всі види діяльності підприємства;
- визначає напрями розвитку підприємства у діяльності і політиці;
- направляє діяльність персоналу на досягнення результатів;
- вживає заходів щодо забезпечення підприємства висококваліфікованими кадрами;
- забезпечує розроблення, укладання і виконання колективного договору;
- вирішує питання в межах наданих йому прав, доручає виконання окремих функцій заступникам керівника;
- забезпечує додержання законності, активне використання правових засобів та удосконалення управління;
- здійснює заходи щодо соціального захисту колективу підприємства;
- представляє підприємство в органах влади і у взаємовідносинах з партнерами.

Заступник директора по економіці та фінансах підпорядковується безпосередньо директору і фактично керує діяльністю підприємства на оперативному рівні. Він вирішує питання стосовно руху фінансових потоків.

Заступник директора по комерційних питаннях та господарській роботі підпорядковується безпосередньо директору. Він контролює відділ збуту, відділ з закупівлі і відділ по роботі з корпоративними клієнтами.

Головний бухгалтер забезпечує організацію бухгалтерського обліку на підприємстві і контроль за ощадливим і раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Відділ бухгалтерії на основі бухгалтерських даних проводить аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства з метою виявлення внутрішньо-господарських резервів.

Головний інженер керує розробкою реконструкції і модернізації заходів щодо запобігання шкідливої дії виробництва на оточуюче середовище, бережливе використання природних ресурсів.

Юрисконсульт вивчає практику укладання і виконання договорів з метою розробки відповідних пропозицій про усунення виявлених недоліків і покращання господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Відділ прогнозування, економічного регулювання виробництва та фінансів приймає участь у розробці комплексного плану соціально-економічного розвитку, аналізує результати діяльності інших підрозділів підприємства за минулий плановий період з метою виявлення можливостей більш повного і рівномірного завантаження потужностей, обладнання і виробничих площ, скорочення циклу виготовлення продукції.

Відділ постачання приймає участь в узгодженні умов і укладенні договорів поставок щодо матеріально-технічного забезпечення підприємства, приймає заходи щодо розширення прямих постійних і довгострокових господарських зв'язків з постачальниками.

Відділ виробничо-технічної лабораторії, при проведенні контролю виробництва, приймає участь у підготовці і проведенні презентацій, виставок і ярмарок виробів, а також у розробці нових продуктів.

Відділ збуту безпосередньо надає в реалізацію готовий товар, укладає угоди зі споживачами, керує навантаженням і відправленням транспортних засобів з товаром, як власних, так і транспорту споживачів, веде облік реалізації продукції, а також розраховується зі споживачами за продукцію, займається рекламною діяльністю, впроваджує інші заходи щодо формування попиту і стимулювання збуту [20].

«Оболонь» першою у колишньому СРСР почала експортувати пиво за кордон. У 1989 році першими відчули смак українського пива у Великій Британії.

У 2009 році «Оболонь» почала експорт ячмінного солоду та пивної дробини.^[52] Розглядається можливість експорту пива в країни Африки. Пробні поставки вже здійснені до Республіки Конго. Матеріал, що виробляється у результаті переробки ПЕТ-пляшок, експортується до Китаю. Окрім цього, станом на 2008 рік, матеріали та сировина виробництва компанії експортуються до Бельгії, Білорусі, Німеччини, Польщі, Росії, Словенії та Франції.

Корпорація «Оболонь» експортує такі марки продукції:

- пиво «Оболонь» (Безалкогольне, Біле, Лагер, Преміум, Оксамитове, Портер, Міцне, Пшеничне, Світле);
- безалкогольні напої («Оранж А. С. Е.», «Живчик», «Живчик Лимон», «Живчик Унік», «Квас Богатирський», «Оболонь Лимонад», «Оболонь Ситро», «Кола Нова»);
- вода «Оболонська» (Оболонська, Оболонська 2, Оболонська 3, Оболонська плюс Лимон)

В серпні 2013 року компанія, внаслідок тотального блокування українського експорту, повністю припинила експортні поставки в Росію [21].

Основним постачальником для ПрАТ «Оболонь» є підприємство з німецькими інвестиціями «Хопштайнер Україна», яке займається вирощуванням та переробкою хмелю та ячменю і має потужності у Чуднівському районі (Житомирська область).

На даний час підприємство ефективно працює. Це підтверджують дані фінансової звітності, що допоможе провести якісний комплексний аналіз усіх показників фінансово-господарської діяльності, який відповідає вимогам сучасного розвитку ринкової економіки. Результати такого аналізу дадуть змогу зробити рекомендації щодо прийняття правильних управлінських рішень.

Однією найважливішим характеристик діяльності підприємства є його майновий стан. Адже фінансовий стан суб'єкта господарювання і його стабільність значною мірою залежить від того, яке майно є в розпорядженні підприємства, в які активи вкладено капітал.

Майно (активи) – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується приведе до збільшення економічних вигод в майбутньому [22].

Методика аналізу майна підприємства наступна:

- аналіз структури, динаміки та структурної динаміки майна;
- аналіз виробничого потенціалу;
- аналіз складу і динаміки необоротних активів;
- аналіз складу і динаміки оборотних активів;
- аналіз джерел майна підприємства;
- визначення ефективності використання майна підприємства.

Аналіз майна підприємства здійснюється на основі порівняльного аналітичного балансу, який формується шляхом доповнення вихідного балансу показниками структури, абсолютної та структурної динаміки вкладень (активи) і джерел коштів (пасиви) підприємства за звітний період.

Головна відмінність такого балансу від звичайного полягає в тому, що угруповання статей здійснюється за економічним змістом (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Група показників аналізу активів балансу

Показники	Призначення	Оцінка
1. Структури балансу	Дають загальне уявлення про фінансовий стан, показують частку кожного елемента в активах	Оцінюють стан активів
2. Динаміка балансу	Дають можливість установити розмір абсолютного та відносного приросту чи зменшення всього майна й окремих його елементів	Приріст свідчить про розширення діяльності
3. Структурної динаміки балансу	Відображають частку участі кожного виду майна в загальній змінні скукупних активів	Характеризують розмір активів під впливом фінансових ресурсів

Агрегований баланс – це картина в цілому, в той час як звичайний – це набір деталей. Агрегований баланс надає можливість для розрахунку коефіцієнтів, при цьому не потрібно буде повторювати раз за разом одні й ті ж операції [17].

Показники динаміки структури майна підприємства досліджуються шляхом горизонтального і вертикального аналізу даних балансу.

Вертикальний (структурний) аналіз – засновано на структурному розкладі окремих показників. В процесі його здійснення розраховується питома вага окремих складових фінансових показників та вплив кожної складової на результат в цілому. Основними видами такого аналізу є:

- структурний аналіз активів;
- структурний аналіз капіталу;
- структурний аналіз грошових потоків.

Результати такого аналізу використовуються для проведення ефективної інвестиційної діяльності й раціонального використання грошових коштів підприємства.

Горизонтальний (трендовий) аналіз – є складовою системи фінансового аналізу, яка полягає у вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі. У процесі цього аналізу розраховують темпи зростання (приросту) окремих показників за декілька періодів і визначають загальні тенденції їх зміни (тобто тренд).

Основними формами горизонтального (трендового) аналізу є:

- порівняння фінансових показників звітного періоду (року, кварталу, місяця) з показниками попереднього періоду;
- порівняння фінансових показників звітного періоду з показниками аналогічного періоду попереднього;
- порівняння фінансових показників за декілька попередніх періодів для виявлення тенденції їх зміни [9].

Для аналізу динаміки змін статей балансу (горизонтальний аналіз) і визначення його структури (вертикальний аналіз) складаємо агрегований баланс ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020рр. (табл. 2.2).

На основі складеного агрегованого балансу можна зробити наступні висновки.

Валюта балансу з протягом 2018-2020 рр. мала нестабільний стан (2018 – 6110149 тис. грн., 2019 – 5857096 тис. грн., 2020 – 5889058 тис. грн.) (рис. 2.1).

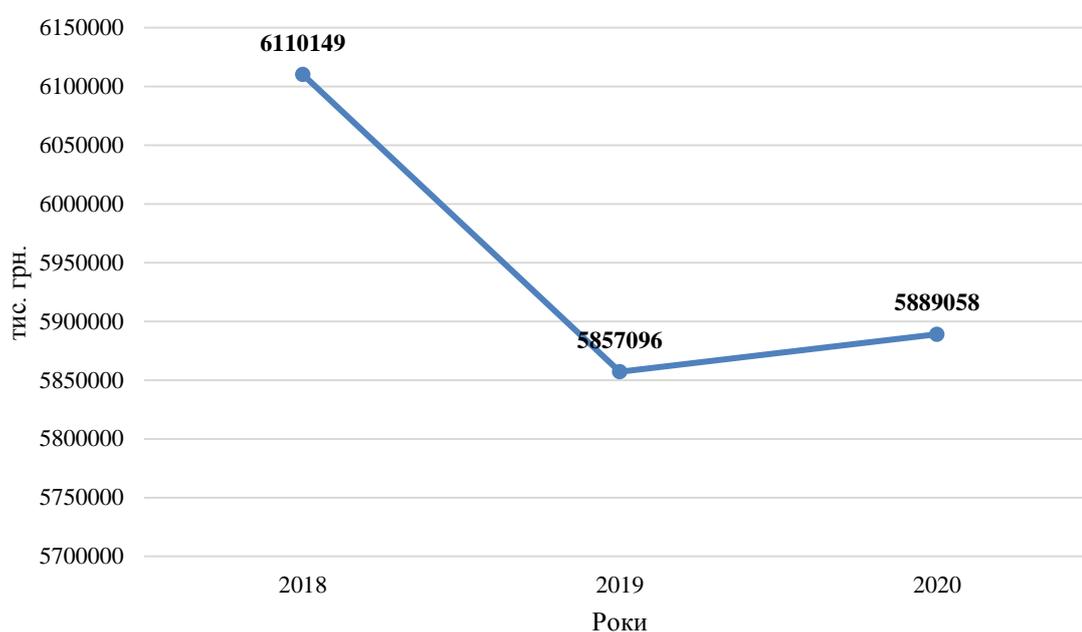

Рис. 1.1. Динаміка вартості сукупного капіталу

На кінець періоду спостерігаємо збільшення валюти балансу, що оцінюється позитивно, оскільки на підприємстві з'являються нові можливості для розширення діяльності. Досліджуючи причини зростання валюти балансу, необхідно враховувати вплив переоцінки основних засобів, інфляційних процесів, збільшення термінів розрахунків з дебіторами, кредиторами та ін.

Агрегований баланс ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 роки, тис. грн.

АКТИВ	2018		2019		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %	2019		2020		Відхилення (+,-) в		Темп зростання, %
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	сумі тис. грн.	питомій вазі, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума тис. грн.	Питома вага, %	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Необоротні активи (1095)	5004205	81,90	4693164	80,13	-311041	-1,77	93,78	4693164	80,13	4386805	74,49	-306359	-5,64	93,47
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...1020)	4894794	80,11	4635569	79,14	-259225	-0,96	94,70	4635569	79,14	4368249	74,18	-267320	-4,97	94,23
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	109397	1,79	57581	0,98	-51816	-0,81	52,63	57581	0,98	18542	0,31	-39039	-0,67	32,20
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1050+...+1090)	14	0	14	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0
2. Оборотні активи (1195)	1105944	18,10	1163932	19,87	57988	1,77	105,24	1163932	19,87	1502253	25,51	338321	5,64	129,07
2.1. Запаси (1100+1110)	719638	11,78	753270	12,86	33632	1,08	104,67	753270	12,86	1015849	17,25	262579	4,39	134,86
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+...1155)	338771	5,54	375507	6,41	36736	0,87	110,84	375507	6,41	463373	7,87	87866	1,46	123,40
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	16876	0,28	16228	0,28	-648	0,0	96,16	16228	0,28	17048	0,29	820	0,01	105,05
2.4. Виграти майбутніх періодів (1170)	0	0,00	0	0,00	0	0,0	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	30659	0,50	18927	0,32	-11732	-0,18	62	18927	0,32	5983	0,10	-12944	-0,22	31,61
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього майна (1300)	6110149	100	5857096	100	-253053	—	95,86	5857096	100,00	5889058	100	31962	—	100,55

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ПАСИВ														
1. Власний капітал (1495)	2082548	34,08	2336100	39,88	253552	6	112,18	2336100	39,88	2673996	45,41	337896	5,52	114,46
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	1297478	21,2	867166	14,81	-430312	-6,43	66,83	867166	14,81	1020282	17,33	153116	2,52	17,657
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	2730123	44,68	2653830	45,31	-76293	0,63	97,21	2653830	45,31	2194780	37,27	-459050	-8,04	82,70
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	1419600	23,23	1395479	23,83	-24121	0,00	98,30	1395479	23,83	394848	6,70	-1000631	-17,12	28,29
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	1229257	20,12	1200250	20	-29007	0,4	97,64	1200250	20	1743183	29,60	542933	9,11	145,23
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	81266	1,33	58101	1,0	-23165	-0,3	71,49	58101	0,99	56749	0,96	-1352	-0,03	97,67
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього капіталу (1900)	6110149	100	5857096	100	-253053	—	95,86	5857096	100	5889058	100	31962	—	100,55

Розглядаючи актив балансу підприємства доцільно відмітити, що у структурі протягом 3-х років переважають необоротні активи. Так, їх частка у 2018 році – 81,90 %, у 2019 – 80,13 %, у 2020 – 74,49 % , тому підприємство має достатньо важку структуру активів, адже питома вага необоротних активів у їх загальній структурі складає 60-70% (рис. 2.2).

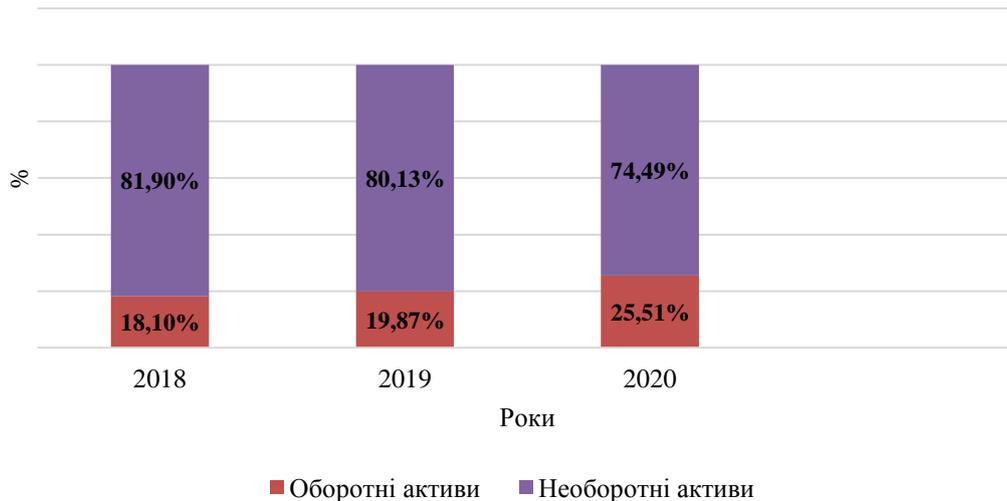

Рис. 2.2. Структура активів ПрАТ «Оболонь»

Причиною цього слугувало збільшення основних засобів та нематеріальних активів протягом досліджуваного періоду, з яких складаються необоротні активи підприємства. Приріст основних засобів говорить про розширення виробничого потенціалу.

Вагому частку в оборотних активах підприємства становлять запаси, що зростають протягом аналізованого періоду. У 2018 році – 719638 тис. грн., у 2019 році зросли на 33632 тис. грн., у 2020 році збільшились до 1015849 тис.грн., а їх питома вага у загальній величині оборотних активів протягом 2018-2020 рр. зростає із 11,78 % до 17,25%. Збільшення питомої ваги запасів у структурі активів може свідчити про нераціональність вибраної господарської політики, а саме про те, що сировина і готова продукція залежується на складах, тому потребує зайвих витрат на її утримання.

Збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості у складі активів з 5,54 % у 2018 році до 7,87 % у 2020 році говорить про збільшення підприємством товарних кредитів для споживачів своєї продукції, а також заборгованості постачальників перед підприємством. Також спостерігається коливання готівкових коштів та їх еквівалентів, особливо їх різке зменшення у 2019 році на 648 тис. грн., що негативно впливає на абсолютну ліквідність підприємства.

У пасиві балансу простежується зростання власного капіталу – у 2018 році – 2082548 тис. грн., у 2019 році збільшився на 253552 тис. грн., а у 2020 становив 2673996 тис. грн., що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки власний капітал забезпечує його стабільне функціонування (придбання оборотних та необоротних активів здійснюється підприємством насамперед за рахунок власних коштів), фінансову стійкість і платоспроможність підприємства в умовах підприємницьких ризиків, коли частину його використовують для поглинання збитків, а інша частина залишається достатньою для забезпечення життєдіяльності підприємства (рис. 2.3).

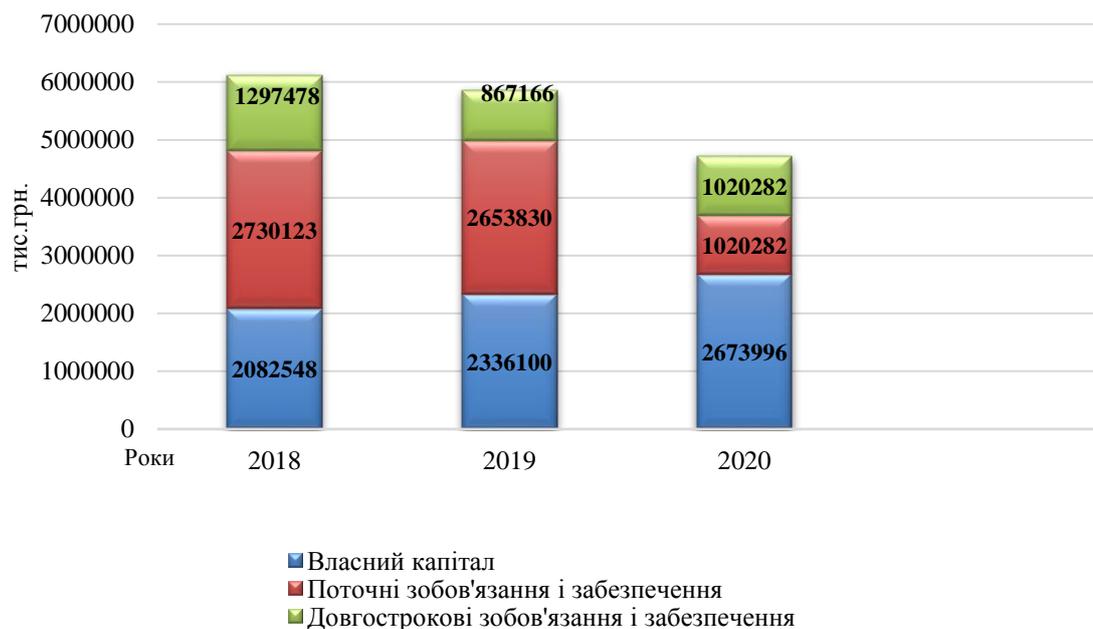

Рис. 2.3. Структурна динаміка капіталу ПрАТ «Оболонь»

Довгострокові зобов'язання та забезпечення у 2019 р. порівняно з 2018 р. мали тенденцію до зменшення на 430312 тис. грн., а у 2020 зросли на 153116 тис. грн., що негативно впливає на діяльність підприємства.

2.2. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Оболонь»

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який передбачає розвиток підприємства за рахунок росту прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансова стійкість є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції. Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів коштів, які дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з працівниками, кредиторами, постачальниками.

Мета аналізу фінансової стійкості підприємства – визначення міцності фінансового стану підприємства на основі вивчення фінансової звітності. Необхідною інформаційною базою є бухгалтерський баланс. Для повного дослідження залучаються дані, що містяться в додатку до нього [41].

Основними завданнями аналізу фінансової стійкості підприємства є:

- аналіз складу і розміщення активів господарського суб'єкта;
- дослідження динаміки і структури джерел фінансових ресурсів;
- визначення рівня забезпечення власними оборотними коштами;
- аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості;
- оцінка рівня платоспроможності [42].

Аналіз фінансової стійкості можна розподілити на два етапи:

I. Оцінювання фінансової стійкості – розрахунок абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування.

II. Оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового лівериджу.

Розраховані вищеперелічені коефіцієнти для ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 роки представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Основні показники фінансової стійкості ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

№	Найменування показника	2018	2019	2020	Норматив не значення
1	2	3	4	5	6
1.	Наявність власних коштів підприємства в обороті	-2921657	-2357064	-1712809	-
2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,55	0,55	0,63	> 1
3.	Коефіцієнт фінансової автономії	0,34	0,40	0,45	> 0,5
4.	Коефіцієнт фінансової залежності	2,93	2,51	2,20	≤ 2
5.	Коефіцієнт фінансового ризику	1,93	1,51	1,20	< 0,5
6.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,78	-0,64	-0,26	> 0,4-0,6
7.	Коефіцієнт покриття запасів	-2,26	-1,98	-0,68	> 0,8
8.	Коефіцієнт загальної заборгованості	1,31	1,14	0,82	< 1
9.	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	0,52	0,66	0,83	> 1

Протягом аналізованого періоду загальна сума власних коштів мала брак власних коштів в обороті у розмірі – 2921657 тис. грн., але в 2020 році цей показник дещо покращився, і зменшився на 1208848 тис. грн. (рис. 2.4).

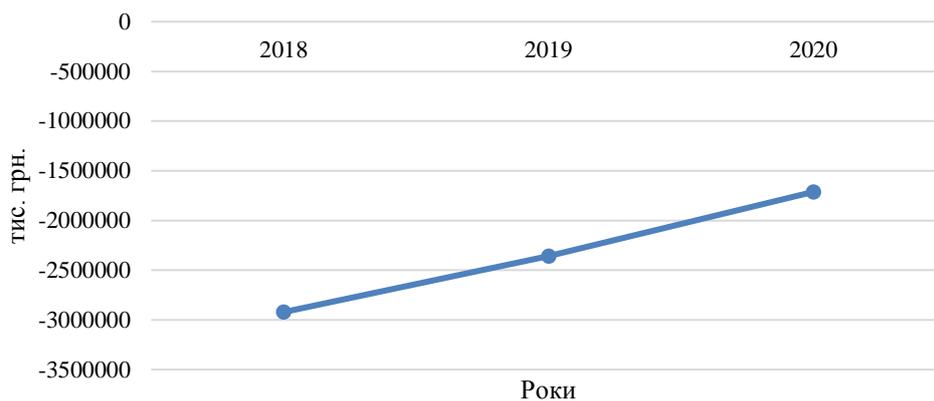

Рис. 2.4. Динаміка наявності власних коштів в обороті ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Коефіцієнт фінансової стійкості протягом 2018-2020 рр. нижче нормативного значення: у 2018 р. – 0,55, у 2019 р. – 0,55, 2020 р. – 0,63. Це свідчить про недостатність джерел фінансування, якими підприємство може забезпечити свою діяльність тривалий час (рис. 2.5).

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду відповідає нормативному значенню ($\geq 0,5$ грн./грн.). У 2018-2020 рр. питома вага власного капіталу в загальній вартості засобів, інвестованих в діяльність підприємства була достатньою.

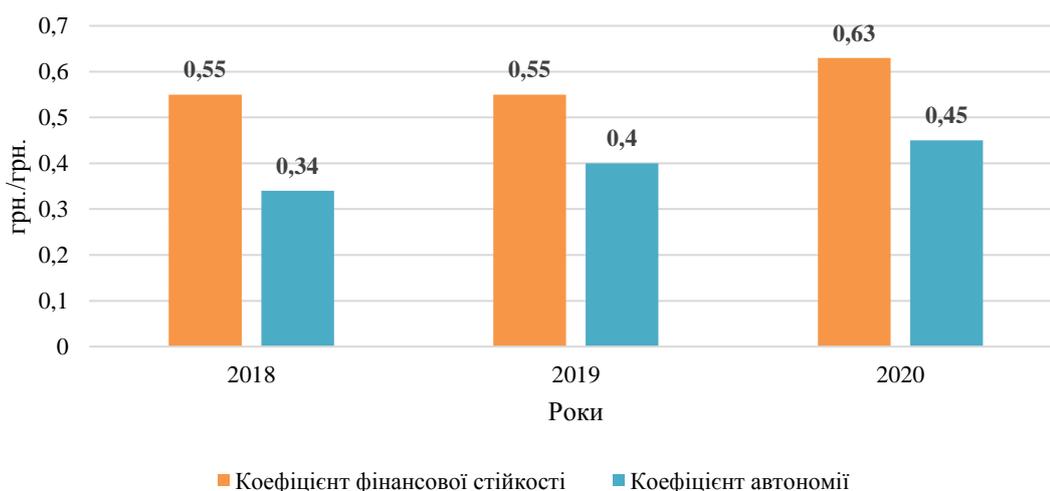

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості та фінансової автономії ПрАТ «Оболонь» за 2019-2020 рр.

У 2018 р. на одиницю власних коштів припадає 2,93 одиниць активів підприємства, у 2019 р. – 2,51, у 2020 році спадає і складає 2,20, це пов'язано зі збільшенням суми власного капіталу. Протягом аналізованого періоду даний показник був дещо вище нормативного значення (≤ 2), що є негативною тенденцією для підприємства.

Ризиковість вкладення коштів у підприємство у 2018-2020 рр. є значним, про що свідчить значення коефіцієнта фінансового ризику 1,93-1,20 відповідно, що не відповідає нормативному значенню показника.

Показник маневреності власного капіталу у 2018-2020 рр. не відповідає нормативному значенню ($\geq 0,4-0,6$), тобто величина власного капіталу, що знаходиться в обороті, не є достатньо, що є наслідком браку власних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів є нижче нормативного значення ($>0,8$) що негативно відображається на фінансовому стані підприємства та його стійкості.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт заборгованості мав тенденцію до зменшення та на кінець періоду становив 0,82, але був нижче нормативного значення, яке становить < 1 , що говорить про ефективне функціонування підприємства. До того ж цей коефіцієнт протягом аналізованого періоду дорівнює коефіцієнту фінансового ризику, це пов'язано з тим, що підприємство не залучає довгострокових фінансових інвестицій, а також не має зобов'язань пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу і не має заборгованості з недержавними пенсійними фондами.

У 2020 р. на 1 грн. залучених коштів припало 0,83 грн. власного капіталу. Тобто показник не відповідає нормам (≥ 1), що свідчить про недостатність власного капіталу.

Отже, на основі проведеного аналізу фінансова стійкість ПрАТ «Оболонь» має нестабільну тенденцію, але й надалі підприємство здійснює основну й інші види діяльності безперебійно, не зважаючи на ризики, й зміни в середовищі бізнесу, які можуть відбуватися.

За результатами розрахунків основних показників фінансової стійкості визначимо її тип на підприємстві за допомогою зведеної таблиці показників за типами фінансової стійкості (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi_B = B - Зп$	$\Phi_B > 0$	$\Phi_B < 0$	$\Phi_B < 0$	$\Phi_B < 0$
$\Phi_{ВД} = ВД - Зп$	$\Phi_{ВД} > 0$	$\Phi_{ВД} > 0$	$\Phi_{ВД} < 0$	$\Phi_{ВД} < 0$
$\Phi_{ЗК} = ЗК - Зп$	$\Phi_{ЗК} > 0$	$\Phi_{ЗК} > 0$	$\Phi_{ЗК} > 0$	$\Phi_{ЗК} < 0$

Проаналізуємо показник, що характеризує вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Класифікація типу фінансового стану ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1	2	3	4
Загальна величина запасів, тис. грн	79638	753270	1015849
Наявність власних коштів, тис. грн	-2921657	-2357064	-1712809
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал), тис. грн.	-1624179	-1489898	-692527
Наявність загальних коштів, тис. грн.	-204579	-94419	-297679
$\Phi_B = B - Зп$, тис. грн.	-3641295	-3110334	-2728658
$\Phi_{ВД} = ВД - Зп$, тис. грн.	-2343817	-2243168	-1708376
$\Phi_{ЗК} = ЗК - Зп$, тис. грн.	-924217	-847689	-1313528
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi^B), S2(\pm\Phi^{ВД}), S3(\pm\Phi^{ЗК})\}$	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}

ПрАТ «Оболонь» перебуває на межі банкрутства. Така ситуація виникла внаслідок браку власних коштів для покриття наявних запасів.

Фінансовий стан характеризується, як кризовий, що є досить негативним для підприємства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають кредиторську заборгованість та прострочених позик, і в зв'язку з чим керівництву підприємства потрібно вжити заходи щодо зменшення запасів та збільшення власного капіталу.

У рамках дослідження фінансової стійкості підприємства доцільно оцінити його ліквідність та платоспроможність.

Ліквідність – це мобільність підприємства, його спроможність за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно отримувати резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів, і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами і термінами перетворення активів в грошові кошти і обсягами і термінами погашення зобов'язань [44].

Основними завданнями аналізу ліквідності є: оцінка ступеня ліквідності оборотних активів підприємства; оцінка ліквідності балансу підприємства; оцінка рівня платоспроможності в короткостроковому періоді; формування інформації про політику, що проводиться господарюючим суб'єктом задля підтримки необхідного рівня платоспроможності; оцінка перспектив розвитку і розробка рекомендацій з усунення чинників, що несприятливо впливають на платоспроможність [45].

Аналіз ліквідності передбачає: складання балансу ліквідності; розрахунок і аналіз основних показників ліквідності.

Для визначення ліквідності балансу слід порівняти підсумки наведених груп по активу і пасиву. Баланс є абсолютно ліквідним, коли виконуються наступне співвідношення:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \geq P1 \\ A2 \geq P2 \\ A3 \geq P3 \\ A4 \leq P4 \end{array} \right\}$$

Зіставлення першої та другої груп активів із першими двома групами пасивів дозволяє оцінити поточну ліквідність, яка свідчить про платоспроможність підприємства на найближчий час.

Порівняння активів (А3), що повільно реалізуються з довгостроковими пасивами (П3) відображає перспективну ліквідність – прогноз платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів. Складаємо баланс ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр. і заносимо основні показники до таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Баланс ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Актив	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Пасив	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Надлишок, дефіцит +, -		
								2018 рік	2019 рік	2020 рік
Група А1 Грошові кошти	16876	16228	17048	Група П1 Поточні зобов'язання Кредит. заборгован. за товари, роботи	1310523	1258351	1799932	-1293647	-1242123	-1782884
Група А2 Дебіторська заборгованість, Готова продукція	338771	375507	463373	Група П2 Коротко-строкові кредити банків	1419600	1395479	394848	-1080829	-1019972	68525
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	750297	772197	1040388	Група П3 Довгосторокові зобов'язання	1297478	867166	1020282	-547181	-94969	20106
Група А4 Необоротні активи	5004205	4693164	4368249	Група П4 Власний капітал	2082548	2336100	2673996	2921657	2357064	1694253
Баланс	6110149	5857096	5889058	Баланс	6110149	5857096	5889058	—	—	—

Таким чином, баланс ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2018 - 2019 рр. правомірно представлено у вигляді наступного співвідношення:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \geq П3 \\ A4 \leq П4 \end{array} \right\}$$

Баланс ліквідності за 2020 р., виявлено такі співвідношення між групами:

$$\left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \geq П3 \\ A4 \geq П4 \end{array} \right\}$$

Отже, виходячи з даних таблиці 2.6, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду абсолютно ліквідним баланс вважати не можна.

Баланс не є абсолютно ліквідним, оскільки протягом 2018-2020 рр. не виконується нерівність $A1 > П1$, то це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. У підприємства недостатньо коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Протягом 2018-2020 рр. спостерігаємо наявність короткострокових кредитів банку та поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями. Наявний платіжний залишок по цих групах теоретично можна спрямувати на покриття нестачі коштів для найбільш строкових зобов'язань.

Також у 2018-2019 р. не виконується наступна нерівність $A3 \geq П3$, що в майбутньому при своєчасному надходженні грошових коштів від продажу та платежів організація не може бути платоспроможною на період, рівний середньої тривалості одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу.

Протягом аналізованого періоду сума необоротних активів була вищою від суми власного капіталу, це відбулося за рахунок зменшення власного

капіталу, як в абсолютних показниках, так і у відносних. Тобто протягом 2018-2020 рр. нерівність ($A4 \leq P4$) – не виконується, що свідчить про недостатню ліквідність.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що внаслідок виконання трьох умов баланс ПрАТ «Оболонь» не є достатньо ліквідним. Для абсолютно ліквідного балансу необхідно виконати першу умову, а саме збільшити фінансові інвестиції та грошові кошти підприємства.

Кожна частина оборотного капіталу підприємства має власну ліквідність, тобто здатністю перетворюватися за визначений термін у грошову форму. Розрахуємо основні показники ліквідності підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Коефіцієнти ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

№ п/п	Показники	Роки			Темп зростання, %	
		2018	2019	2020	2019/ 2018	2020 /2019
1.	Власний оборотний капітал	-1624179	-1489898	-692527	91,73	46,48
2.	Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,41	0,44	0,69	108,27	157,99
3.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,13	0,15	0,22	113,21	148,29
4.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,01	98,92	102,12
5.	Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,27	0,29	0,47	105,88	162,91
6.	Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,12	0,13	0,21	102,87	165,39

Аналіз показників ліквідності свідчить, що у 2020 р. спостерігається тенденція до зниження збитку на 46,48 %, що характеризує збільшення рівня ліквідності підприємства у зв'язку зі зростанням поточних зобов'язань.

Загальний коефіцієнт ліквідності у 2020 р. зріс 0,69, проте не відповідає нормативному значенню і свідчить про недостатність поточних активів на підприємстві для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом 2018-2020 рр. має тенденцію до збільшення у 2020 р. зріс на 48%.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності був стабільним протягом 0,01 грн./грн, це говорить про те, що підприємство не може погасити свої поточні зобов'язання.

Ліквідність товарно-матеріальних цінностей у 2020 р. має тенденцію до зростання на 62,91 %, що характеризує зниження рівня покриття поточних зобов'язань запасами.

Загалом ліквідність ПрАТ «Оболонь» не на достатньому рівні, оскільки протягом аналізованого періоду не відповідає нормативним значенням (рис. 2.6).

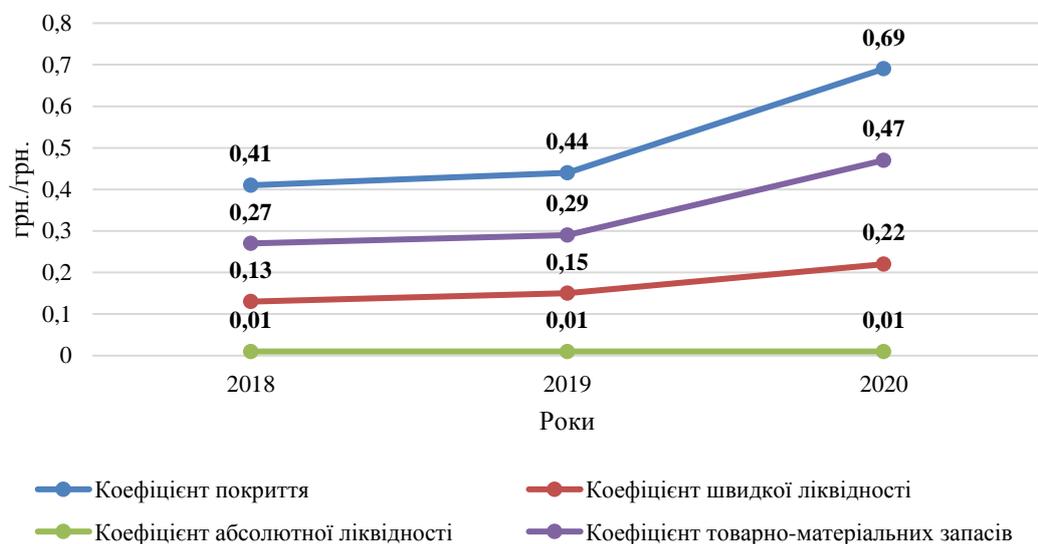

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Керівництву підприємства слід вжити заходів щодо оптимізації активів, зокрема збільшення грошових коштів, які займають найменшу частину оборотних активів і є досить малими в абсолютних значеннях, тому не забезпечують абсолютну ліквідність, та поточних зобов'язань, що зростають з кожним роком і цим зменшують всі види ліквідності. Ситуація, що склалась на підприємстві негативно впливає на його фінансовий стан.

Платоспроможність – це можливість підприємства своєчасно здійснювати платежі за рахунок обертання активів в наявні грошові кошти для погашення у будь-який момент своїх короткострокових зобов'язань перед кредиторами.

В процесі аналізу досліджується поточна і перспективна платоспроможність. Поточна платоспроможність характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві і аналізується на підставі даних про фінансові потоки: надходження грошових коштів повинно забезпечити покриття поточних зобов'язань підприємства. Перспективна платоспроможність визначає спроможність підприємства в майбутньому розраховуватися по своїх короткострокових боргах і досліджується переважно за допомогою показників ліквідності. Не зважаючи на те, що поняття ліквідності і платоспроможності тісно взаємозв'язані, вони не є тотожними [46].

Показники поточної платоспроможності розрахуємо та представимо в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Основні показники платоспроможності ПрАТ «Оболонь» 2018-2020 рр.

№	Показники	Роки			Темп зростання, %	
		2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-1,47	-1,28	-0,46	87,16	36,01
2.	Коефіцієнт загальної платоспроможності	2,24	2,21	2,68	98,81	121,58
3.	Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,62	0,37	0,38	59,58	102,79
4.	Коефіцієнт (втрат) платоспроможності	0,01	0,22	0,04	100	16,31
5.	Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі	0,51	0,40	0,50	79,67	122,80
6.	Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	-4,29	-1,01	-0,64	23,50	63,48

На основі аналізу показників платоспроможності ПрАТ «Оболонь» встановлено, що коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом 2018-2020 р. має значення від'ємне значення. Це свідчить про досить низьку платоспроможність підприємства. Оборотні

активи підприємства не забезпечені власними оборотними коштами і є негативною характеристикою діяльності.

Коефіцієнт загальної платоспроможності протягом аналізованого періоду коливається, збільшився на 21% у 2020 р. порівняно з 2019 р., спостерігаємо позитивну динаміку. Дана тенденція свідчить про збільшення можливості підприємства наявними активами покривати короткострокові і довгострокові зобов'язання (рис. 2.7).

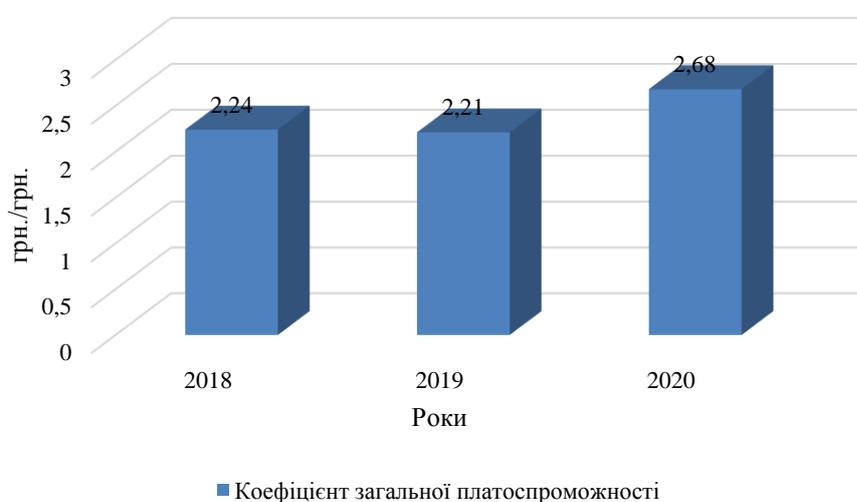

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнта загальної платоспроможності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Протягом аналізованого періоду довгострокові зобов'язання і забезпечення складала на кінець 2020 р. зменшились на 60%., що говорить про позитивну динаміку, проте наявність довготермінових зобов'язань є негативною ознакою діяльності.

У 2018-2020 рр. розраховані коефіцієнти відновлення (втрати) платоспроможності, що не перевищують одиницю, отже, підприємство немає реальної можливості відновити платоспроможність протягом 3 місяців, а має ймовірність більшої втрати.

Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості збільшується протягом 2018-2020 рр. (0,40-0,51), що показує

негативну динаміку, тобто збільшення даного показника впливає у свою чергу на зменшення платоспроможності підприємства. Тенденцію росту даного показника можна оцінити як негативне явище в діяльності підприємства. Необхідно раціоналізувати менеджмент у розрізі управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами має від'ємне значення. Це свідчить про негативну тенденцію для підприємства, оскільки зменшується його платоспроможність внаслідок перевищення випереджаючих темпів зростання чистих активів над темпами зростання чистих оборотних активів.

Отже, підприємству дуже важливо мати в своєму розпорядженні достатньо ліквідні кошти, так як це є запорукою їх процвітання та подальшого розвитку. Тому підприємство повинно обирати правильні та найбільш ефективні методи управління своїми коштами, які в майбутньому принесуть йому прибутки та забезпечать поточну і перспективну платоспроможність і ліквідність.

2.3. Характеристика ділової активності підприємства

Ділова активність – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою таких критеріїв, як місце підприємства на ринку конкретних товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність. Таким чином, ділова активність може характеризуватись динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства [47].

Ділова активність доволі широке поняття й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства та передбачає оцінку ринкової ситуації, яка характеризується обсягом виробництва, інвестицій, кількістю і розміром угод,

станом портфелю замовлень, динамікою зайнятості, цін, завантаження виробничих потужностей, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється, передусім, у швидкості обороту його коштів. Ділова активність – характеризує рівень ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, які впливають на фінансовий результат діяльності підприємства [48].

Головною метою аналізу ділової активності підприємства є оцінка ефективності управління активами і визначення потенційних можливостей її підвищення. Оцінка ділової активності передбачає визначення результативності діяльності суб'єкта господарювання шляхом застосування комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що формують оптимальне співвідношення темпів зростання основних показників, а також зумовлюють проміжні та кінцеві результати діяльності. Цілі дослідження досягаються в результаті вирішення низки аналітичних завдань, а саме:

1) аналіз виробничо-господарської ситуації, що склалася на підприємстві в попередні періоди його функціонування, оцінка її відповідності рівням ділової активності;

2) діагностика бізнес-середовища підприємства, виявлення основних факторів впливу на зміни рівнів ділової активності суб'єкта господарювання за період, що досліджується;

3) аналіз темпів зростання основних результативних показників;

4) з'ясування причин їх відхилення від ідеальної моделі залежностей, що існують між ними;

5) оцінка ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів;

6) визначення резервів підвищення ефективності виробництва та розробка оптимальних заходів їх використання з метою підвищення ділової активності підприємства [49].

В умовах нестабільної економіки виділяють такі рівні ділової активності: високий (достатній); середній (задовільний); низький (незадовільний).

Слід зазначити, що кожному рівню ділової активності відповідає характерна виробничо-господарська ситуація, у зв'язку з чим виділяють нормальну, проблемну і кризову ситуації.

Нормальна ситуація властива високому рівню ділової активності та означає такий збіг умов і обставин, коли створюються сприятливі умови для функціонування суб'єкта господарювання при яких формується стійка тенденція підвищення темпів зростання оціночних показників.

Проблемна ситуація існує на підприємстві, рівень ділової активності якого відповідає середньому і визначається рівнем господарських умов та чинників, при яких формується тенденція до погіршення стану підприємства та спостерігається нестійка динаміка оціночних показників ділової активності.

Кризова ситуація характерна для підприємств з низьким рівнем ділової активності та визначається критичними показниками, що свідчать про неплатоспроможність та неліквідність підприємства та наближення банкрутства.

Ступінь ділової активності на рівні підприємства визначається за допомогою коефіцієнтів оборотності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Коефіцієнти оборотності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

№	Показники	Роки			Темп зростання, %	
		2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, грн./грн.	3,67	4,82	4,16	131,34	86,31
2.	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів, %	0	19,36	34,98	-	180,68
3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, грн./грн.	8,53	21,42	12,97	251,11	60,55
4.	Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дні	42	17	28	39,82	165,15
5.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, грн./грн.	4,39	7,19	2,72	163,78	37,83
6.	Тривалість оборотності кредиторської заборгованості, дні	82	50	132	61,06	264,34
6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, грн./грн.	6,91	7,42	6,27	107,38	84,50

Проаналізувавши коефіцієнт оборотності оборотних активів, можна сказати, що даний коефіцієнт має нестабільну тенденцію (3,67 грн./грн. – у 2018 р., 4,82 грн./грн. – 2019 р., 4,16 грн./грн. – у 2020 р.) Це у свою чергу свідчить про те, що у підприємства виникає потреба в оборотних коштах, адже даний показник свідчить про неефективне використання оборотних коштів, як наслідок зменшуються обсяги реалізації продукції, що призводить до зменшення прибутку підприємства.

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнта оборотності оборотних активів та коефіцієнта оборотності поточних зобов'язань ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості мав значні коливання. Але порівняно з початком періоду даний показник зріс на 4,44 %, що показує позитивну динаміку, а отже, це свідчить про збільшення швидкості погашення дебіторської заборгованості та зменшення обсягів продажу в кредит.

Інкасація дебіторської заборгованості складає в середньому 29 днів.

Оскільки в примітках до річної фінансової звітності відсутні дані, то коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості розрахувати неможливо.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості 2018-2020 рр. мав значні коливання на кінець періоду зменшився (з 7,19 грн./грн. до 2,27 грн./грн), тому відзначається негативна тенденція цього показника, що показує зменшення швидкості оплати заборгованості підприємства.

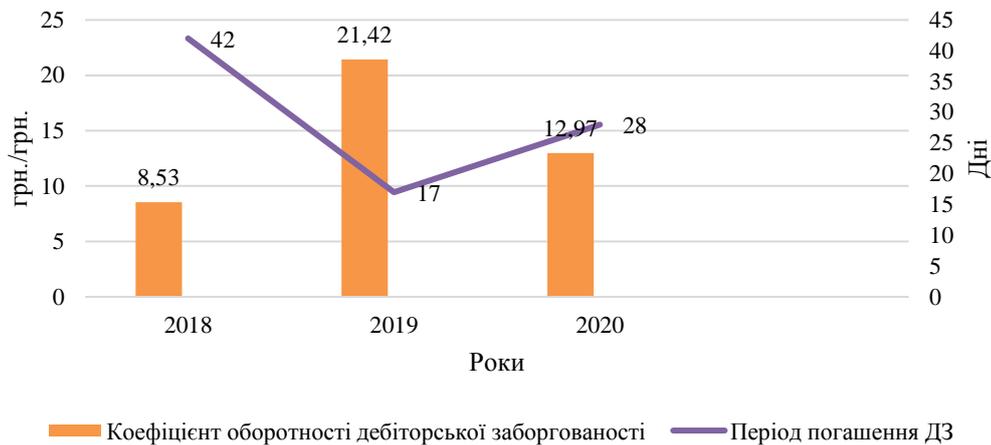

Рис. 2.9. Порівняльна динаміка коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості та періоду погашення дебіторської заборгованості ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Підвищення показників рентабельності оборотних коштів призводить до збільшення власного капіталу, це безпосередньо впливає на збільшення відтворення основних виробничих фондів.

Перш за все, треба звертати увагу на оборотні кошти, бо вони оновлюються частіше і вони швидше реагують на зміни, тому збільшення їх ефективності призведе до підвищення показників фінансової незалежності підприємства.

Загалом можна зробити висновок, що підприємство використовує оборотні кошти досить ефективно та відповідно ділова активність на достатньо високому рівні. Для підтримки позитивної тенденції керівництву потрібно продовжувати проводити ефективну політику управління ними і дотримуватися обраної стратегії на підприємстві.

Ділову активність підприємства визначають за умови виконання так званого «золотого правила» економіки підприємства:

$$T_{\text{пр}} > T_{\text{р}} > T_{\text{к}} > 100\%, \quad (2.1)$$

де $T_{\text{пр}}$ – темп зростання прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{р}}$ – темп збільшення обсягу реалізації, %;

$T_{\text{к}}$ – темп зростання авансованого капіталу, %.

«Золоте правило» економіки підприємства передбачає додержання умови, за якої темпи зростання прибутку підприємства мають перевищувати темпи зростання обсягів продажу, а останні повинні бути вищими за темпи зростання активів (майна).

Щодо фінансів «золоте правило» диктує умови підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, вкладених у засоби, фонди й оборотні кошти. Показники оборотності оборотного капіталу в цілому та окремих його елементів, дохідності капіталу, авансованого у виробництво, дають змогу оцінити ділову активність підприємства. Чим вищі показники оборотності капіталу, тим більші обсяги продажу та прибутку досягне підприємство і тим вище його ділова активність [47].

Отже, за даними розрахунками визначається ділова активність підприємства:

$$2018 \text{ р.: } 0 < 106,31 > 88,79 < 100$$

$$2019 \text{ р.: } 0 < 107,63 > 95,86 < 100$$

Протягом аналізованого періоду темпи зростання прибутку були нижчими, ніж темпи збільшення обсягу реалізації, в свою чергу темпи зростання авансованого капіталу не перевищували темпи збільшення обсягу реалізації.

Виконання всіх умов є у 2020 р., обсяг реалізації збільшується на 124 %, збільшується авансований капітал на 1,53%, що свідчить про підвищення господарського обороту, а також збільшується прибуток.

2020 р.: 224,71 > 101,53 > 100,55 > 100

Задля покращення ситуації, яка склалась на даному підприємстві, керівництву слід вжити заходи щодо ефективнішого використання ресурсів, зниження витрат виробництва та обігу та розширення масштабів виробництва.

Одним із важливих показників, що характеризують ділову активність підприємства, є тривалість операційного та фінансового циклу. Операційний грошовий цикл – це період часу між оплатою товарів постачальникові і отриманням грошових коштів від клієнта за поставлену продукцію.

Тривалість операційного циклу є арифметичною сумою тривалості періодів оборотності дебіторської заборгованості й запасів у днях:

$$T_{\text{оц}} = T_{\text{одз}} + T_{\text{оз}} \quad (2.2)$$

Розрахуємо тривалість операційного циклу для кожного з трьох аналізованих періодів на підприємстві:

$$T_{\text{оц}}^{2018} = 42 + 82 = 124 \text{ дні};$$

$$T_{\text{оц}}^{2019} = 17 + 50 = 67 \text{ дні};$$

$$T_{\text{оц}}^{2020} = 28 + 132 = 160 \text{ дні}$$

Тривалість операційного циклу має тенденцію до зростання, що свідчить про зниження ефективності діяльності та ділової активності.

Під фінансовим циклом прийнято розуміти період, який починається з моменту оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) й закінчується у момент надходження грошей від покупців за відвантажену продукцію.

Тривалість фінансового циклу розраховується, як сума періоду обороту (погашення) дебіторської заборгованості та товарно-матеріальних запасів за вирахуванням періоду обороту кредиторської заборгованості:

$$T_{\text{фц}} = T_{\text{оц}} - T_{\text{окз}} \quad (2.3)$$

Знайдемо тривалість фінансового циклу у динаміці за досліджуваний період:

$$T_{\text{ФЦ}}^{2018} = 124 - 82 = 42 \text{ дні};$$

$$T_{\text{ФЦ}}^{2019} = 67 - 50 = 17 \text{ дні};$$

$$T_{\text{ФЦ}}^{2020} = 160 - 132 = 28 \text{ дні}$$

Протягом 2018-2020 рр. спостерігається позитивна тенденція до зменшення даного показника (42-28 дні) у підприємства достатньої кількості грошових коштів для фінансування своєї поточної діяльності.

Показники обороту активів і зобов'язань відобразимо в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Періоди обороту активів і зобов'язань ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	5078764	5466148	5549706	387384	83558
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (ДЗ _г), тис. грн.	203818	260966	272112	57148	11146
Запаси (З), тис. грн.	719638	753270	1015849	33632	262579
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (КЗ _г), тис. грн.	1021281	909794	709905	-111487	-199889
Період обороту, дні:					
дебіторської заборгованості	42	17	28	-25	11
запасів	52	49	57	-3	8
кредиторської заборгованості	82	50	132	-32	82
Фінансовий цикл (п.2 + п.3 - п.4)	12	16	-47	4	-63

На зміну тривалості оборотності оборотних активів впливають два чинники: середньорічні залишки оборотних активів (\overline{OA}) і дохід (виручка) від реалізації (ЧД). Формалізуємо розрахунки впливу чинників, використовуючи модель показника тривалості оборотності оборотних активів (T_{OA}) в днях:

$$T_{OA} = \frac{\overline{OA}}{\text{ЧД}} * 360 \quad (2.4)$$

$$T_{OA}^{2018} = \frac{(1664771+1105944)/2}{5078764} * 360 = \frac{1385358}{5078764} * 360 = 91 \text{ день};$$

$$T_{OA}^{2019} = \frac{(1105944+1163932)/2}{5466148} * 360 = \frac{1134938}{5466148} * 360 = 75 \text{ днів};$$

$$T_{OA}^{2020} = \frac{(1163932+1502253)/2}{5549706} * 360 = \frac{1333093}{5549706} * 360 = 86 \text{ днів}$$

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, розраховується вплив вище перелічених факторів на зміну періоду обороту:

$$\Delta T_{OA} (\overline{OA}) = \left(\frac{\overline{OA}_1}{\text{ЧД}_0} * 360 \right) - \left(\frac{\overline{OA}_0}{\text{ЧД}_0} * 360 \right), \text{ днів} \quad (2.5)$$

$$\Delta T_{OA} (\text{ЧД}) = \left(\frac{\overline{OA}_1}{\text{ЧД}_1} * 360 \right) - \left(\frac{\overline{OA}_1}{\text{ЧД}_0} * 360 \right), \text{ днів} \quad (2.6)$$

За 2019:

$$\Delta T_{OA} (\overline{OA}) = \left(\frac{1134938}{5078764} * 360 \right) - \left(\frac{6385357,5}{5078764} * 360 \right) = -18 \text{ днів};$$

$$\Delta T_{OA} (\text{ЧД}) = \left(\frac{1134938}{5466148} * 360 \right) - \left(\frac{1134938}{5078764} * 360 \right) = -6 \text{ днів}$$

За 2020:

$$\Delta T_{OA} (\overline{OA}) = \left(\frac{1333092,5}{5466148} * 360 \right) - \left(\frac{1134938}{5466148} * 360 \right) = 13 \text{ днів};$$

$$\Delta T_{OA} (\text{ЧД}) = \left(\frac{1333092,5}{5466148} * 360 \right) - \left(\frac{1333092,5}{5078764} * 360 \right) = 9 \text{ днів}$$

На основі результатів факторного аналізу визначається сума вивільнених (або залучених) із (до) обороту за рахунок прискорення (сповільнення) оборотності під впливом аналізованих факторів.

$$OK_{\overline{OA}}^{\text{вивільнені(залучені)}} = \text{ЧД} / 360 * \Delta T_{OA} (\overline{OA}) \text{ тис.грн.}, \quad (2.7)$$

де $OK_{\overline{OA}}^{\text{вивільнені(залучені)}}$ – сума вивільнених (залучених) оборотних коштів за рахунок прискорення (сповільнення) оборотності під впливом зміни обсягів середньорічних залишків оборотних активів.

$$OK_{\text{ЧД}}^{\text{вивільнені(залучені)}} = \text{ЧД} / 360 * \Delta T_{OA} (\text{ЧД}) \text{ тис.грн.}, \quad (2.8)$$

де $OK_{\text{чД}}^{\text{вивільнені(залучені)}}$ – сума вивільнених (залучених) оборотних коштів за рахунок прискорення (сповільнення) оборотності під впливом зміни обсягів виручки від реалізації продукції.

$$OK\overline{OA}^{\text{вивільнені(залучені)2019}} = 5466148 / 360 * (-18) = -269520,21 \text{ тис.грн.};$$

$$OK\overline{OA}^{\text{вивільнені(залучені) 2020}} = 5549706 / 360 * 13 = 201183,58 \text{ тис.грн.};$$

$$OK_{\text{чД}}^{\text{вивільнені(залучені) 2019}} = 5466148 / 360 * (-6) = -86567,68 \text{ тис.грн.};$$

$$OK_{\text{чД}}^{\text{вивільнені(залучені) 2020}} = 5549706 / 360 * 9 = 142627,41 \text{ тис.грн.}$$

Сукупний вплив двох чинників на зміну економічного результату у зв'язку з прискоренням оборотності оборотних коштів складає:

$$OK_{\text{вивільнені(залучені)}} = OK\overline{OA}^{\text{вивільнені(залучені)}} + OK_{\text{чД}}^{\text{вивільнені(залучені)}} \text{ тис.грн.} \quad (2.9)$$

$$OK^{\text{2019}}_{\text{вивільнені(залучені)}} = -269520,21 + (-86567,68) = -356087,99 \text{ тис. грн.};$$

$$OK^{\text{2020}}_{\text{вивільнені(залучені)}} = 201183,58 + 142627,41 = 343810,99 \text{ тис. грн.}$$

Результати розрахунків основних показників використання оборотних активів і впливу факторів на економічний результат від прискорення оборотності відобразимо у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності

Показник	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+,-)	Темп зростання, %	2019 р.	2020 р.	Відхилення (+,-)	Темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	5078764	5466148	+387384	107,63	5466148	5549706	+83558	101,53
2.Середньорічні залишки активів, тис. грн.	1385357,50	1134938	-250419,5	81,92	1134938	1333092,50	+198154,5	117,69
3.Коефіцієнт оборотності оборотних активів, в оборотах	3,67	4,82	+1,15	131,38	4,82	4,16	-0,65	86,44

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.Коефіцієнт закріплення оборотних активів	0,27	0,21	-0,07	76,12	0,21	0,24	+0,03	115,69
5.Тривалість одного обороту оборотних активів, дн.	98	75	-23	76,12	75	86	+12	115,69
6.Одноденний оборот, тис. грн.	14107,69	15183,74	+1076,07	107,63	15183,74	15415,85	+232,11	232,11
7.Прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, днів	—	—	-23	—	—	—	+12	—
Розрахунок впливу факторів:								
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	—	—	-18	—	—	—	13	—
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	—	—	-6	—	—	—	9	—
8.Сума вивільнених (залучених) з обороту коштів за прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, тис. грн.	—	—	-356087,99	—	—	—	+343810,99	—
Розрахунок впливу факторів:								
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	—	—	-269520,21	—	—	—	201183,58	—
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	—	—	-86567,68	—	—	—	142627,41	—

В результаті проведеного аналізу можна зробити відповідні висновки щодо стану ділової активності на ПрАТ «Оболонь»:

Дохід (виручка) від реалізації у 2020 р. становив 5549706 тис. грн., що збільшився на 1,53 %, що позитивно впливає на оборотність і в цілому на ділову активність та прибутковість підприємства.

За виручкою від реалізації та середньорічними залишками активів на підприємстві спостерігається збільшення оборотності у 2020 р. порівняно з

2019 р. на 12 днів, це є негативною тенденцією, оскільки зі скороченням тривалості одного обороту оборотних активів збільшується собівартість виготовленої продукції, що в подальшому приводить до зменшення прибутку.

Під час факторного аналізу зміни оборотності оборотних активів потрібно вжити заходи щодо зменшення середньорічних залишків оборотних активів, а особливо щодо зменшення запасів, що в подальшому приведе до зростання оборотності, а це покращить стан ділової активності та збільшить виручку від реалізації, а наслідком цього буде зростання прибутковості та покращення фінансового стану.

Для подальшого покращення стану ділової активності потрібно оптимізувати структуру оборотних активів, що в подальшому призведе до зростання прибутковості підприємства, слід також зауважити.

2.4. Оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь»

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що знаходить свій прояв у фінансових результатах. Останній відображає всі сторони діяльності підприємства – рівень його технологій та організації виробництва, ефективність системи управління, контроль за рівнем витрат тощо.

Фінансовий результат господарювання підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання [53].

Динаміку проведення операцій формування і розподілу прибутку підприємства проаналізуємо в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Аналіз формування та розподілу прибутку ПрАТ «Оболонь»
за 2018-2020 рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	Рядок Ф. № 2	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абс.відх. (2019-2018)	Абс.відх. (2020-2019)
1	2	3	5	6	7	8	9
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5078764	5466148	5549706	387384	83558
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	4292370	4277833	4070109	-14537	-207724
3.	Валовий прибуток	2090	786394	1188315	1479597	401921	291282
4.	Інші операційні доходи	2120	85301	62681	74094	-22620	11413
5.	Сумарні операційні доходи	(2000+ +2120)	5164065	5528829	5623800	364764	94971
6.	Адміністративні витрати	2130	303955	337100	361150	33145	24050
7.	Витрати на збут	2150	675489	661989	719636	-13500	57647
8.	Інші операційні витрати	2180	20451	32219	6593	11768	-25626
9.	Сумарні операційні витрати	(2050+ +2130+ +2150+ +2180)	5292265	5309141	5157488	16876	-151653
10.	Прибуток від операційної діяльності	2190	0	219688	466312	219688	246624
11.	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+ +2220+ +2240)	-19246	255536	354056	274782	98520
12.	Витрати від інвестиційної діяльності	(2250+ +2255+ +2270)	178356	330633	495456	152277	164823
13.	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	0	144591	324912	144591	180321
14.	Витрати з податку на прибуток	2300	-39618	113042	13702	152660	-99340
15.	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	257633	338614	257633	80981
16.	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-2902	-4081	-718	-1179	3363
17.	Сукупний дохід	2465	-368322	253552	337896	621874	84344

Провівши аналіз формування та розподілу прибутку зробимо відповідні висновки.

Із зростанням чистого доходу від реалізації (товарів, робіт, послуг) у 2018-2020 рр. (з 5078764 тис. грн. до 5549706 тис. грн.) спадає і собівартість

реалізованої продукції, яка становила в 2020р. 4070109 тис., що говорить про збільшення обсягів реалізації та розширення виробничої діяльності підприємства.

Сумарні операційні доходи у 2018р. склали 5164065 тис. грн., у 2019 рр. мають позитивну тенденцію до зростання і на кінець 2019 року зросли на 364764 тис. грн. У 2020 році сумарні операційні доходи збільшились на 94974 тис. грн. і становлять 5623800 тис. грн.

Пропорційно з загальною сумою операційних доходів у 2019 р. зростають операційні витрати з 5292265 тис. грн. у 2018 р. до 5309141 тис. грн. у 2019 р., у 2020 році сумарні операційні витрати відповідно зменшились на 151653 тис. грн.

Прибуток від операційної діяльності протягом аналізованого періоду мав тенденцію до збільшення, у 2018 р. підприємство мало збиток, у 2019 р. прибуток становив 219688 тис. грн., 2020 р. – 466312 тис. грн.

Оскільки у 2019-2020 рр. підприємство отримувало прибуток, то податок на прибуток, становить у 2019 р. – 113042 тис. грн., у 2020 р. – 13702 тис. грн., отже тепер підприємство має додаткові кошти для розширення своєї діяльності та капіталізації.

Чистий прибуток у 2018-2020 рр. мав тенденцію до збільшення у 2018 р. підприємство мало збиток, у 2019 р. збільшився на 257633, у 2020 р. зріс на 80981 тис. грн., що є позитивним для підприємства і показує збільшення ефективності його діяльності, фінансової незалежності та фінансового стану в цілому (рис. 2.10).

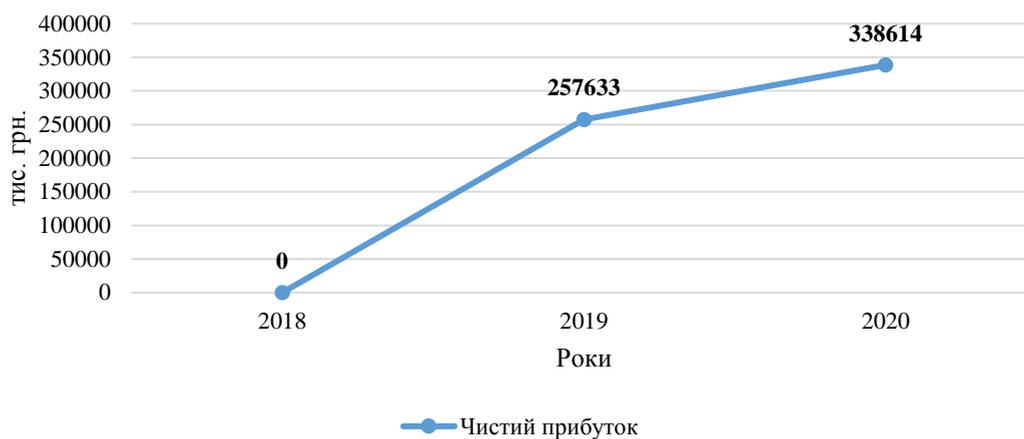

Рис. 2.10. Динаміка загального чистого прибутку ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Слід відмітити, що величину фінансового результату діяльності підприємства безпосередньо визначає загальний обсяг доходів та витрат підприємства, аналіз яких здійснюється в таблиці 2.13 та 2.14.

Проаналізувавши склад, структуру та динаміку доходів ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр. слід відзначити, що загальна сума доходів з кожним роком має тенденцію до збільшення. а у 2019 р. бачимо зменшення доходів на 22620 тис. грн., що є негативним явищем для підприємства, тому відповідно на кінець періоду зменшився і чистий прибуток (рис. 2.11).

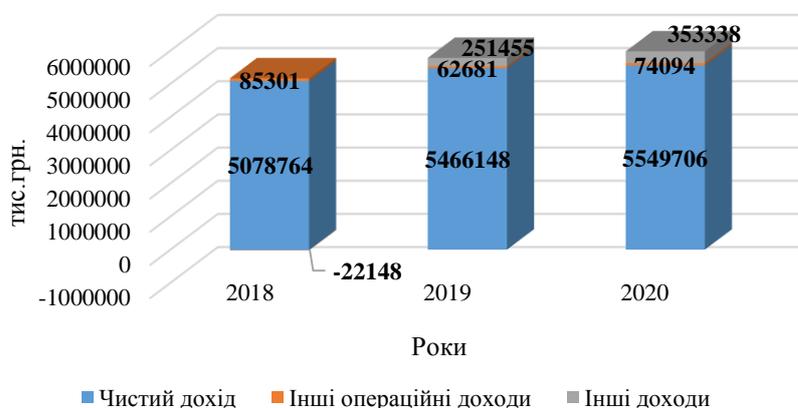

Рис. 2.11. Динаміка доходів (збитку) ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.13

Аналіз складу, структури та динаміки доходів ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Показник	Рядок	2018 рік		2019 рік		Відхилення в:		2019 рік		2020 рік		Відхилення в:	
		Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%
Чистий дохід	2000	5078764	-1378,89	5466148	2155,83	387384	3534,72	5466148	2155,83	5549706	1642,43	83558	-513,40
Інші операційні доходи	2120	85301	-23,16	62681	24,72	-22620	47,88	62681	24,72	74094	21,93	11413	-2,79
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	39058	15,40	39058	15,40	39058	15,40	0	0,00	-39058	-15,40
Інші фінансові доходи	2220	4259	-1,16	280	0,11	-3979	1,27	280	0,11	338280	100,11	338000	100,00
Інші доходи	2240	-23505	6,38	216198	85,27	239703	78,89	216198	85,27	15776	4,67	-200422	-80,60
Інший скупний дохід до оподаткування	2450	-2902	0,79	-4081	-1,61	-1179	-2,40	-4081	-1,61	-718	-0,21	3363	1,40
Сукупний дохід	2465	-368322	100	253552	100	621874	—	253552	100	337896	100	84344	—

Інші операційні доходи, як в абсолютних значеннях, так і у структурі так само мають нестабільну тенденцію.

При аналізі фінансових результатів діяльності підприємства доцільним є аналіз формування його операційних витрат, які фактично формують собівартість виготовленої продукції підприємства, а також витрат від фінансової та інвестиційної діяльності підприємства (табл. 2.14).

Проаналізувавши стан, структуру і динаміку витрат ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр. (табл. 6.3), можна сказати, що загальна сума витрат має негативну динаміку до зростання у 2018 р. 5340815 тис. грн., у 2019 р. витрати зросли на 379782 тис. грн., проте у 2020 р. склали 5438364 тис. грн., це можна охарактеризувати тим, що підприємство розширює свою виробничу діяльність, оскільки більше 74 % загальної суми витрат припадає на собівартість виготовленої продукції.

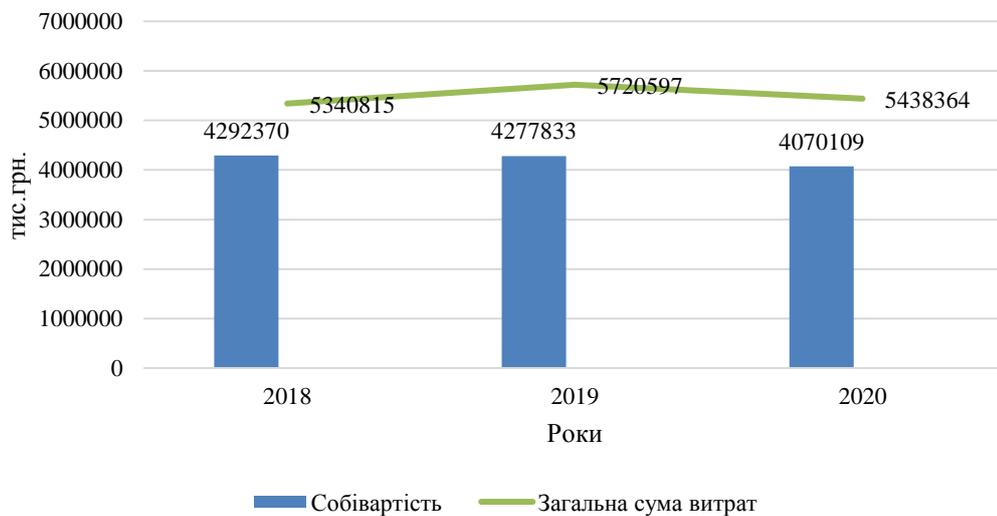

Рис. 2.12. Динаміка загальної суми витрат та собівартості реалізованої продукції ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Адміністративні витрати у 2019 р. збільшились на 33145 тис. грн. порівняно з 2018 р., у 2020 р. зросли до 361150 тис. грн. це пов'язано зі збільшенням кількості працівників.

Таблиця 2.14

Аналіз складу, структури та динаміки витрат ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Показник	Рядок	2018 рік		2019 рік		Відхилення в:		2019 рік		2020 рік		Відхилення в:	
		Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	Сума, тис.грн.	Питома вага,%	сумі, тис. грн.	питомій вазі,%
Собівартість реалізованої продукції	2050	4292370	80,37	4277833	74,78	-14537	-5,59	4277833	74,78	4070109	74,84	-207724	0,06
Адміністративні витрати	2130	303955	5,69	337100	5,89	33145	0,20	337100	5,89	361150	6,64	24050	0,75
Витрати на збут	2150	675489	12,65	661989	11,57	-13500	-1,08	661989	11,57	719636	13,23	57647	1,66
Інші операційні витрати	2180	20451	0,38	0	0,00	-20451	-0,38	0	0,00	6593	0,12	6593	0,12
Фінансові витрати	2250	275269	5,15	329215	5,75	53946	0,60	329215	5,75	25544	0,47	-303671	-5,29
Витрати від участі в капіталі	2255	-90188	-1,69	0	0,00	90188	1,69	0	0,00	1618	0,03	1618	0,03
Інші витрати	2270	-6725	-0,74	1418	0,02	8143	—	1418	0,02	238394	4,38	236976	4,36
Витрати з податку на прибуток	2300	-39618	-0,74	113042	1,98	152660		113042	1,98	13702	0,25	-99340	-1,72
Податок на прибуток пов'язаний з з іншим сукупним доходом	2255	-90188	-1,69	0	0,00	90188		0	0	1618	0,03	1618	0,03
Всього витрат		5340815	100	5720597	100	379782	—	5720597	100	5438364	100	-282233	—

Витрати на збут у 2019 р. зменшились на 13500 тис. грн. порівняно з 2018 р., у 2020 р. зросли на 57647 тис. грн. і склали 719636 тис. грн. Інші операційні витрати як в абсолютних значеннях, у 2020 р. збільшувались, що негативно відображається на діяльності підприємства та на його прибутковості, на кінець періоду зросли і склали 6593 тис.грн., що займає 0,12 % у загальній структурі витрат.

Фінансові витрати протягом 2018-2020 рр. має нестабільний характер на кінець аналізованого періоду зменшились на 303671 тис. грн.

Інші витрати мають нестабільний характер, у 2018р. склали -6725 тис. грн., 2020 р. зросли на 236976 тис. грн. в порівнянні з 2019 р. Витрати з податку на прибуток у динаміці зменшуються і у 2019 р. становили 113042 тис.грн., у 2020 – 13702 тис. грн., що свідчить і про зменшення прибутку протягом аналізованого періоду (рис. 2.13).

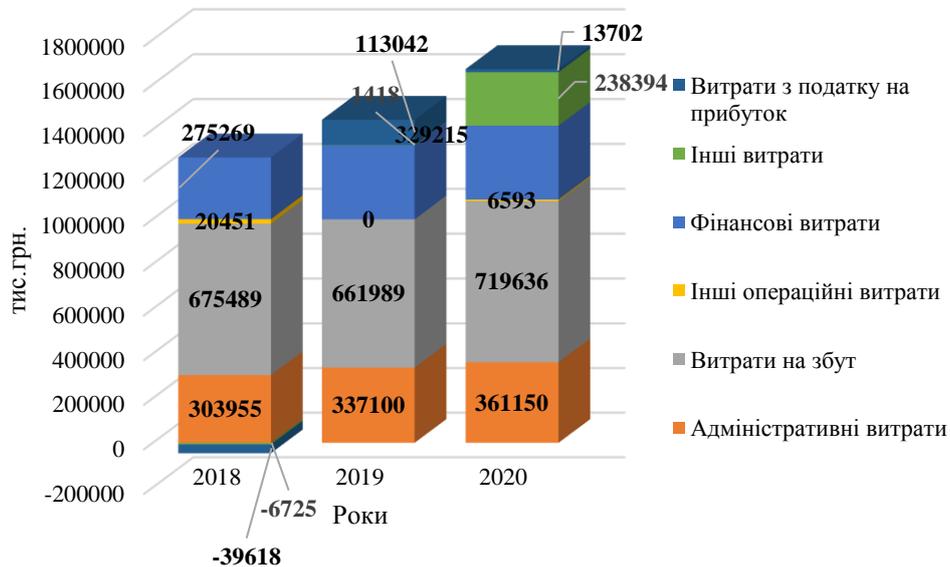

Рис. 2.13. Динаміка витрат ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2018 був збитковим, проте у 2019-2020 є прибутковим та мав тенденцію до збільшення у 2020 р. збільшився на 246624 тис. грн. у порівнянні з 2019 р. цьому сприяло зменшення інших операційних витрат, що є позитивним для підприємства.

Отже, проведено аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь». Було проведено аналіз динаміки і структури майна підприємства. В результаті проведеного горизонтального та вертикального аналізу активів і пасивів було з'ясовано, що на підприємстві важка структура активів, адже їх питома вага складає 40-60 % протягом аналізованого періоду.

Вагому частку в оборотних активах складають запаси, які на кінець аналізованого періоду збільшились на 35 %, збільшення питомої ваги запасів у структурі активів може свідчити про не раціональність вибраної господарської політики, а саме про те, що сировина і готова продукція залежується на складах, тому потребує зайвих витрат на її утримання. Збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про надання підприємством товарних кредитів для споживачів своєї продукції, що говорить про фактичну мобілізацію оборотних коштів підприємства з виробничого циклу.

Грошові кошти та їх еквіваленти різко зменшуються як в абсолютних, так і відносних значеннях, у 2019 р., і навпаки збільшуються у 2020 р., такі коливання негативно впливають на абсолютну ліквідність підприємства.

Показники фінансової стійкості знаходяться позп межами нормативного значення.

Під час аналізу типу фінансової стійкості було виявлено, що фінансовий стан підприємства характеризується, як кризовий, що є досить негативним для підприємства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають кредиторську заборгованість та прострочених позик, і в зв'язку з чим керівництву підприємства потрібно вжити заходи щодо зменшення запасів та збільшення власного капіталу.

Ліквідність ПрАТ «Оболонь» не є абсолютно ліквідним, оскільки протягом 2018-2020 рр. це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. У підприємства недостатньо коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Керівництву підприємства слід вжити заходів щодо оптимізації активів, зокрема збільшення грошових коштів, які займають найменшу частину оборотних активів і є досить малими в абсолютних значеннях, тому не забезпечують абсолютну ліквідність, та поточних зобов'язань, що зростають з кожним роком і цим зменшують всі види ліквідності.

Провівши аналіз платоспроможності підприємства за 2018-2020 рр., коефіцієнти показують негативну динаміку, внаслідок випереджаючих темпів зростання чистих активів над темпами зростання чистих оборотних активів. Для подальшого зростання платоспроможності підприємство може вжити заходи щодо реалізації частини необоротних активів чи залучення позик для поповнення оборотних активів.

Отже, пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності. Для покращення фінансового стану ПрАТ «Оболонь» необхідно здійснити ряд заходів.

1. Першочерговим етапом у покращення фінансового стану є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

2. Доцільно також звернути увагу на те, що для покращення свого фінансового становища виробники товарів та послуг повинен реалізовувати всю продукцію, що застоюється на складах. Для розширення ринків збуту підприємство може створити пункти роздрібної торгівлі. Це призведе до збільшення прибутку та збільшення оборотності капіталу. Впровадження цього проекту звичайно ж не вирішує існуючих фінансових проблем, але дозволить скоротити термін реалізації товару та прискорити розрахунки з кредиторами.

3. Ще одним напрямком покращення фінансового стану підприємства є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності.

Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

ПрАТ «Оболонь» повинен провести систему заходів для підтримки фінансового стану на високому рівні, яка передбачає:

- проводити постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розробити заходи із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробити підготовчі плани при виникненні проблемних ситуацій;
- координація дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожної із складових позитивного фінансового стану підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ОБОЛОНЬ»

3.1. Визначення резервів зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

Прибуток є важливою рушійною силою економіки, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи. Вважається, що прибуток є узагальнюючим показником діяльності підприємства. В умовах ринкової економіки головною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Фінансовим результатом господарської діяльності будь-якого підприємства виступає його прибутковість, яка характеризується абсолютними (сума прибутку) та відносними (рівень рентабельності) показниками.

Резерви зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства можна виявити шляхом проведення факторного аналізу прибутку, який спрямований на виявлення й аналіз чинників формування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

Прийняття організаційно-технічних і господарсько-управлінських рішень потребує визначення факторів, що впливають на обсяг отриманого підприємством прибутку та їх кількісну оцінку. Для цього слід дослідити вплив на зміну валового прибутку у звітному році порівняно з базовим таких факторів, як зміна:

- цін на продукцію;
- обсягу виробництва;
- структури продукції;
- рівня та структури витрат [20].

З метою проведення факторного аналізу валового прибутку у таблиці 6.5 наведемо основні вихідні дані.

Таблиця 3.1

Вихідні дані для факторного аналізу прибутку за 2017-2020 р., тис. грн.

Рік	Чистий дохід від реалізації продукції (тов., роб., послуг), (ЧД)	Собівартість реалізованої продукції, (С)	Ціна одиниці продукції, (Ц)	Обсяг реалізації, дал. (О)	Витрати на дал. продукції, (В)	Валовий прибуток, (ВП)
1	2	3	4	5	6	7
2017	4777539	3878473	39,12	19765,5	25,54	899066
2018	5078764	4292370	40,93	19896,4	28,77	786393
2019	5466148	4277833	51,50	19874	37,88	1188315
2020	5549706	4070109	66,73	21356,4	49,35	1479597

Необхідні для розрахунку факторного аналізу валового прибутку дані у 2018-2020 рр. відображені у таблицях 3.2-3.4.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для аналізу валового прибутку за 2018 р., тис. грн.

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік (0)	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітного року (1,0)	Звітний рік (1)
А	Б	1	2	3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	4777539	778347,17	5078764
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	3878473	508154,06	4292370
Валовий прибуток (ВП)	2090	899066	270193,11	786393

Таблиця 3.3

Вихідні дані для аналізу валового прибутку за 2019 р., тис. грн.

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік (0)	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітного року (1,0)	Звітний рік (1)
А	Б	1	2	3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	5078764	813442,82	5466148
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	4292370	571774,98	4277833
Валовий прибуток (ВП)	2090	786394	241667,84	1188315

Таблиця 3.4

Вихідні дані для аналізу валового прибутку за 2020 р., тис. грн.

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік (0)	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітнього року (1,0)	Звітний рік (1)
А	Б	1	2	3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	2000	5466148	1099854,60	5549706
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	4277833	808980,43	4070109
Валовий прибуток (ВП)	2090	1188315	290874,17	1479597

Факторний аналіз валового прибутку підприємства розпочинається з розрахунку загальних змін у його валовому прибутку:

$$\Delta \text{ВП} = \text{ВП}_1 - \text{ВП}_0 \quad (3.1)$$

$$\Delta \text{ВП}^{2018} = 786393 - 899066 = -112673 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}^{2019} = 1188315 - 786394 = 401921 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}^{2020} = 1479597 - 1188315 = 291282 \text{ тис. грн.}$$

Далі розраховується вплив кожного фактора на зміну загальної величини валового прибутку:

1. Розрахунок впливу на прибуток зміни відпускних цін на реалізацію продукції здійснюється за формулою:

$$\Delta \text{ВП}_1 = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{1,0} \quad (3.2)$$

$$\Delta \text{ВП}_1^{2018} = 5078764 - 778347,17 = 4300416,83 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_1^{2019} = 5466148 - 813442,82 = 4652705,18 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_1^{2020} = 5549706 - 1099854,60 = 4449851,4 \text{ тис. грн.}$$

2. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції під час оцінювання за базовою собівартістю має такий вигляд:

$$\Delta \text{ВП}_2 = \text{ВП}_0 * (K_1 - 1), \quad (3.3)$$

$$\text{де } K_1 = \frac{C_{1,0}}{C_0} \quad (3.4)$$

$$K_1^{2018} = 508154,06 / 3878473 = 0,131 - 1 = -0,869$$

$$K_1^{2019} = 57177,98 / 4292370 = 0,013 - 1 = -0,987$$

$$K_1^{2020} = 808980,43 / 4277833 = 0,189 - 1 = -0,811$$

$$\Delta \text{ВП}_2^{2018} = 899066 * (-0,869) = -781271,18 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_2^{2019} = 786394 * (-0,987) = -775919,57 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_2^{2020} = 1188315 * (-0,811) = -963593,91 \text{ тис. грн.}$$

3. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції, що зумовлені змінами в структурі:

$$\Delta \text{ВП}_3 = \text{ВП}_0 * (K_2 - K_1), \quad (3.5)$$

$$\text{де } K_2 = \frac{\text{ЧД}_{1,0}}{\text{ЧД}_0} \quad (3.6)$$

$$K_2^{2018} = 778347,17 / 4777539 = 0,162$$

$$K_2^{2019} = 813442,82 / 5078764 = 0,160$$

$$K_2^{2020} = 1099854,60 / 5466148 = 0,201$$

$$\Delta \text{ВП}_3^{2018} = 899066 * (0,162 - 0,131) = 27871,05 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_3^{2019} = 786394 * (0,160 - 0,013) = 115599,90 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_3^{2020} = 1188315 * (0,201 - 0,189) = 14259,78 \text{ тис. грн.}$$

4. Вплив на прибуток економії від зниження собівартості продукції розраховується за формулою:

$$\Delta \text{ВП}_4 = C_{1,0} - C_1, \quad (3.7)$$

$$\Delta \text{ВП}_4^{2018} = 508154,06 - 4292370 = -3784215,94 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_4^{2019} = 57177,98 - 4277833 = -4220655,02 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_4^{2020} = 808980,43 - 4070109 = -3261128,57 \text{ тис. грн.}$$

5. Розрахунок впливу на прибуток зміни собівартості продукції за рахунок структурних зрушень в обсязі продукції:

$$\Delta \text{ВП}_5 = C_0 * K_2 - C_{1,0} \quad (3.8)$$

$$\Delta \text{ВП}_5^{2018} = 3878473 * 0,162 - 508154,06 = 120158,57 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_5^{2019} = 4292370 * 0,160 - 57177,98 = 629601,22 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}_5^{2020} = 4277833 * 0,201 - 808980,43 = 50864,00 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок загального впливу факторів на валовий прибуток (резерву зростання валового прибутку) здійснюється за формулою:

$$\Delta \text{ВП} = \text{ВП}_1 + \dots + \text{ВП}_5, \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ВП}^{2018} = 4300416,83 - 781271,18 + 27871,05 - 3784215,94 + 120158,57 = -117040,67 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}^{2019} = 4652705,18 - 775919,57 + 115599,90 - 4220655,02 + 629601,22 = 401331,71 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП}^{2020} = 4449851,4 - 963593,91 + 14259,78 - 3261128,57 + 50864,00 = 290252,7 \text{ тис. грн.}$$

Узагальнення результатів факторного аналізу відображаємо у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Результати факторного аналізу валового прибутку

ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Назва фактора	Сума впливу		
	2018	2019	2020
Відхилення валового прибутку, всього у т.ч. за рахунок:			
1. Зміни цін на продукцію	4300416,83	4652705,18	4449851,4
2. Зміни обсягу виробництва і реалізації	-781271,18	-775919,57	-963593,91
3. Зміни структури продукції	27871,05	115599,90	14259,78
4. Зміни рівня витрат	-3784215,94	-4220655,02	-3261128,57
5. Зміни структури витрат	120158,57	629601,22	50864,00
Резерв зростання валового прибутку (1+2+3+4+5)	-117040,67	401331,71	290252,7

Отже, під час проведення факторного аналізу прибутку ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр. було виявлено, що валовий прибуток у 2018 р. має від'ємне у розмірі 112673 тис. грн., у 2019 р. складає 401921 тис. грн., у 2020 має додатне значення і становить 291282 тис. грн., тобто спостерігається позитивна тенденція. Це відображається на фінансовому стані підприємства та рентабельності.

Під час проведення факторного аналізу у 2018 році на збільшення валового прибутку вплинула зміна рівня витрат. За рахунок зміни обсягу виробництва і реалізації валовий прибуток збільшився на 401922 тис. грн. Фактор зміни ціни на продукцію мав позитивний вплив і сприяє зростанню валового прибутку на 4300416,83 тис. грн. На основі проведеного факторного аналізу у 2019 році на збільшення валового прибутку вплинула зміна рівня витрат на 4220655,02 тис. грн.. За рахунок зміни обсягу виробництва і реалізації валовий прибуток зменшився на 775919,57 тис. грн. Фактор зміни ціни на продукцію мав позитивний вплив і сприяє зростанню валового прибутку на 4652705,18 тис. грн.

Під час проведення факторного аналізу у 2020 році на збільшення валового прибутку вплинула зміна рівня витрат на 4449851,40 тис. грн.. За рахунок зміни обсягу виробництва і реалізації валовий прибуток зменшився на 963593,91 тис. грн. Фактор зміни ціни на продукцію мав позитивний вплив і сприяє зростанню валового прибутку на 24449851,4 тис. грн. При здійсненні факторного аналізу прибутку підприємства необхідним є виділення й вартісна оцінка факторів першого та другого рівнів його можна здійснити за допомогою таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Факторний аналіз прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за факторами першого і другого рівнів ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр.

Показник	Рядок	2018	2019	2020	Величина впливу фактора	
					2019-2018	2020-2019
А	Б	1	2	3	4	5
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190	0	219688	466312	219688	246624
- Прибуток валовий	2090	786393	1188315	1479597	401922	291282
- Інші операційні доходи	2105+...+2120	85301	62681	74094	-22620	11413
- Витрати адміністративні	2130	303955	337100	361150	33145	24050
- Витрати на збут	2150	675489	661989	719636	-13500	57647
- Інші операційні витрати	2180	20451	32219	6593	11768	-25626
2. Фінансовий результат від фінансової діяльності	2220+2200-2250-2255	-180822	-289877	81218	-109055	371095

- Доходи інші фінансові	2220	4259	280	338280	-3979	338000
- Витрати фінансові	2250	275269	329215	255444	53946	-73771
- Дохід від участі в капіталі	2200	0	39058	0	39058	-39058
- Втрати від участі в капіталі	2255	-90188	0	1618	-90188	1618
3. Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності	2240-2270	-16780	214780	-222618	231560	-437398
- Доходи інші	2240	-23505	216198	15776	239703	-200422
- Витрати інші	2270	-6725	1418	238394	8143	236976
4. Фінансовий результат до оподаткування	2290	0	144591	324912	144591	180321
- Прибуток операційний	п.1	0	219688	466312	219688	246624
- Прибуток фінансовий	п.2	-180822	-289877	81218	-109055	371095
- Прибуток інший звичайний	п.3	-16780	214780	-222618	231560	-437398
5. Чистий фінансовий результат	2350	0	257633	338614	257633	80981
- Прибуток до оподаткування	п.4	0	144591	324912	144591	180321
- Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-39618	113042	13702	152660	-99340
- Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
6. Сукупний дохід	2465	-368322	253552	37896	621874	-215656
- Чистий прибуток	2350	0	257633	338614	257633	80981
- Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-2902	-4081	-718	-1179	3363

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2018 був збитковим, проте у 2019-2020 є прибутковим та мав тенденцію до збільшення у 2020 р. збільшився на 246624 тис. грн. у порівнянні з 2019 р. цьому сприяло зменшення інших операційних витрат, що є позитивним для підприємства.

Фінансовий результат від фінансової діяльності є від'ємним протягом 2018-2019 р. адже витрати значно перевищують доходи, але в 2020 р. показник склад 81218 тис. грн.

Чистий фінансовий результат у 2018 р. – 0 тис. грн., у 2019 р. – 257633 тис. грн., у 2020 р. – 338614 тис. грн., що є вкрай позитивною тенденцією, оскільки збільшення обсягу реалізації продукції може призвести до збільшення прибутку.

Проаналізувавши показники прибутковості ПрАТ «Оболонь» за 2018-2020 рр., можна зробити висновок, що фінансовим результатом протягом

аналізованого періоду є прибуток, проте він має не стабільну тенденцію. Він забезпечений тільки фінансовим результатом від операційної діяльності.

Для подальшого збільшення величини чистого прибутку керівництву підприємства слід вжити заходи, які б підвищили загальну суму доходів та зменшили суму витрат, а саме:

- збільшити обсяг реалізації продукції;
- забезпечити оптимальні терміни відвантаження продукції;
- знизити витрати на виробництво та реалізацію продукції;
- удосконалити структуру продукції, що випускається, та розширити її асортимент;
- пошук вигідних ринків збуту;
- підвищити якість продукції.

3.2. Удосконалення показників фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь»

Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансово-економічної діяльності підприємства, може проводитися шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності. Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу власних коштів. Одним з головних шляхів покращення фінансово-економічної діяльності є мобілізація внутрішніх резервів підприємства.

За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансово-економічної діяльності в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві можливе тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами

оцінювання фінансово-економічної діяльності підприємства [55].

Головним завданням оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності, прийняття управлінських рішень для поліпшення фінансового стану підприємства та уникнення його банкрутства.

Одним з основних шляхів покращення фінансово-економічної діяльності підприємств є збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Графічно цей процес представлено на рисунку 3.1.

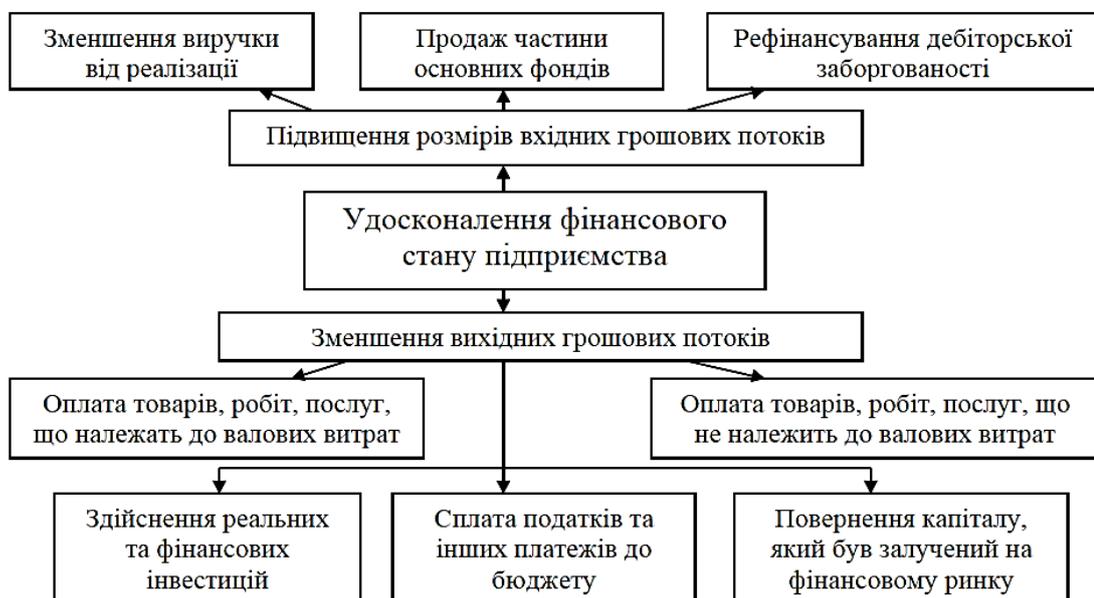

Рис. 3.1. Шляхи удосконалення фінансово-економічної діяльності підприємства *

*Складено за даними [56–61]

Також до основних заходів покращення фінансово-економічної діяльності підприємства слід віднести збільшення виручки від реалізації. У свою чергу, розмір виручки від реалізації залежить від обсягів реалізації продукції та ціни одиниці продукції, що реалізується.

Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність ПрАТ «Оболонь». Стимулювати збут можна різними методами. Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям,

помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами. Не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу.

Також головним внутрішнім резервом покращення платоспроможності підприємства є зниження собівартості продукції та витрат.

На кожному підприємстві залежно від його особливостей можуть бути різними фактори, які впливають на собівартість: обсяг виробництва, номенклатура та асортимент продукції, технічний рівень виробництва, організація виробництва та умов праці, ціна одиниці продукції, що реалізується.

Основним способом зниження собівартості є економія усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві. Зниження трудомісткості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них – це механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, яка надходить від постачальників та матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів.

Ще одним шляхом до покращення фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь» є оптимізація обсягів дебіторської заборгованості та її рефінансування. Для оптимізації обсягів дебіторської заборгованості потрібно вибрати найбільш доцільні строки платежів та форми розрахунків зі споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції). Незважаючи на значні обсяги дебіторської заборгованості, доцільним є надання відстрочки платежу споживачам, адже за рахунок цього збільшується обсяг реалізації, а водночас і прибуток (для стимулювання збуту в умовах високої конкуренції). З іншого боку, в цьому випадку є ризик виникнення додаткових витрат із залучення короткострокових банківських кредитів для компенсації дебіторської заборгованості [56, с. 132–138].

Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості є факторинг, облік векселів та форфейтинг. До заходів рефінансування дебіторської заборгованості відноситься також комплекс процедур примусового стягнення заборгованості, зокрема й за позовом до господарського суду.

Однак слід визначити, що не існує для всіх підприємств єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації. Тип заходів залежить від особливостей конкретного підприємства та обраної ним стратегії маркетингу.

Також одним із важливих напрямів зміцнення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів шляхом проведення реструктуризації активів підприємства; сукупності заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворенням в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства. В рамках реструктуризації активів використовуються такі заходи: мобілізація прихованих резервів, використання зворотного лізингу, здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі, оптимізація структури розміщення оборотного капіталу, видів сировини та матеріалів, продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів.

Ще одним напрямом покращення фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь» є його прогнозування і моніторинг, оскільки, щоб ефективно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансово-економічної діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються.

Система заходів для підтримки економічної стійкості підприємства, на нашу думку, повинна передбачати постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства, розробку заходів зі зниження зовнішньої вразливості підприємства, розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення, впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації, координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та

їхніми результатами.

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожної зі складових економічної стійкості підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

Для розробки заходів по поліпшенню фінансових показників необхідно виявити резерви зростання прибутку. Резерви зростання прибутку – це кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зростання об'єму реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво і реалізацію, недопущення зовні реалізаційних збитків, вдосконалення структури вироблюваної продукції.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, основними заходами поліпшення фінансових показників діяльності ПрАТ «Оболонь» можна визначити наступні:

– збільшення прибутку за рахунок збільшення обсягів реалізації. Використовуються результати аналізу випуску і реалізації продукції. Виконується розрахунок можливого об'єму продажів, встановленого за результатами маркетингових досліджень з урахуванням існуючого темпу приросту та можливостей підприємства;

– збільшення прибутку за рахунок зменшення витрат підприємства. Можливо використовувати метод порівняння досягнутого рівня витрат з їх потенційною величиною. Порівнюються витрати на виробництво продукції за звітний і плановий період, а також визначається сума витрат на 1 грн реалізованої продукції [62];

– за рахунок поліпшення якісного складу товарної продукції. Дотримання технологічної дисципліни, контроль за роботою устаткування і своєчасна його наладка, умови зберігання і транспортування сировини і готової продукції є найважливішими чинниками підвищення якості товарної продукції [63];

– технічна модернізація виробництва. Застосування інноваційних

технологій на підприємстві підвищить продуктивність праці та загальну конкурентоздатність підприємства, що неминуче призведе до підвищення фінансових показників;

– ефективна маркетингова стратегія. Розробка якісної стратегії позиціонування підприємства на ринку призводить до підвищення попиту на продукцію, що вимагає збільшення об'ємів випуску продукції і отримання більшого прибутку в майбутньому;

– підвищення кваліфікації трудових ресурсів. Всі пропозиції і рекомендації, викладені в роботі, будуть сприяти удосконаленню фінансово-господарської діяльності підприємства та міститимуть шляхи реалізації знайдених резервів підвищення фінансових результатів підприємства.

Отже, під час проведення факторного аналізу у 2020 році на збільшення валового прибутку вплинула зміна рівня витрат на 4449851,40 тис. грн.. За рахунок зміни обсягу виробництва і реалізації валовий прибуток зменшився на 963593,91 тис. грн. Фактор зміни ціни на продукцію мав позитивний вплив і сприяє зростанню валового прибутку на 24449851,4 тис. грн.

Для зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємству рекомендується нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, захопити якомога більшу частку на ринку, розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів, грамотно будувати договірні відносини з постачальниками та покупцями, вести раціональну цінову політику.

Для забезпечення задовільного фінансового стану на ПрАТ «Оболонь» в загальній системі фінансового менеджменту необхідними є розроблення й забезпечення реалізації системи аналізу та оцінювання фінансового стану, адаптованої до особливостей функціонування підприємства на ринку, завдань його фінансової стратегії й політики, фінансової ментальності власників тощо.

Першочерговим етапом покращення фінансового стану підприємства у сучасних економічних умовах є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, яке забезпечило б мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Керівництву ПрАТ «Оболонь» необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінансовий стан підприємства та залежно від того, який показник змінився, приймати відповідні рішення.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного аналізу наукової літератури уточнено поняття «фінансово-економічна діяльність підприємства» з позиції процесного підходу. Під фінансовою діяльністю підприємства слід розуміти цілеспрямований процес формування та ефективного використання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта для забезпечення його діяльності з метою досягнення поставлених цілей.

Виходячи із економічної сутності категорії «фінансово-економічна діяльність підприємства» було сформульовано її основні завдання та напрями організації, а саме фінансове прогнозування та планування, аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності, оперативна та поточна фінансово-господарська робота.

З метою ефективної організації фінансово-економічної діяльності та забезпечення її результативності необхідним постає періодичне проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства. Важлива роль у забезпеченні якості проведення аналізу належить інформаційному забезпеченню, одним із основних методів якого є читання фінансової звітності.

Практикою фінансового аналізу вироблено низку основних прийомів читання фінансової звітності підприємства. Серед них можна виокремити такі: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів), порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Використання зазначених прийомів є необхідною умовою забезпечення високої ефективності проведення аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, результати якого, в свою чергу, стануть базисом для прийняття ефективних управлінських рішень щодо стратегії розвитку суб'єкта господарювання.

Проведено аналіз фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Оболонь». Було проведено аналіз динаміки і структури майна підприємства. В результаті

проведеного горизонтального та вертикального аналізу активів і пасивів було з'ясовано, що на підприємстві важка структура активів, адже їх питома вага складає 40-60 % протягом аналізованого періоду.

Вагому частку в оборотних активах складають запаси, які на кінець аналізованого періоду збільшились на 35 %, збільшення питомої ваги запасів у структурі активів може свідчити про не раціональність вибраної господарської політики, а саме про те, що сировина і готова продукція залежується на складах, тому потребує зайвих витрат на її утримання. Збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості в структурі активів може свідчити про надання підприємством товарних кредитів для споживачів своєї продукції, що говорить про фактичну мобілізацію оборотних коштів підприємства з виробничого циклу.

Грошові кошти та їх еквіваленти різко зменшуються як в абсолютних, так і відносних значеннях, у 2019 р., і навпаки збільшуються у 2020 р., такі коливання негативно впливають на абсолютну ліквідність підприємства.

Показники фінансової стійкості знаходяться позп межами нормативного значення.

Під час аналізу типу фінансової стійкості було виявлено, що фінансовий стан підприємства характеризується, як кризовий, що є досить негативним для підприємства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають кредиторську заборгованість та прострочених позик, і в зв'язку з чим керівництву підприємства потрібно вжити заходи щодо зменшення запасів та збільшення власного капіталу.

Ліквідність ПрАТ «Оболонь» не є абсолютно ліквідним, оскільки протягом 2018-2020 рр. це свідчить про негативні явища в поточній платоспроможності підприємства. У підприємства недостатньо коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Керівництву підприємства слід вжити заходів щодо оптимізації активів, зокрема збільшення грошових коштів, які займають найменшу частину оборотних активів і є досить малими в абсолютних значеннях, тому не

забезпечують абсолютну ліквідність, та поточних зобов'язань, що зростають з кожним роком і цим зменшують всі види ліквідності.

Провівши аналіз платоспроможності підприємства за 2018-2020 рр., коефіцієнти показують негативну динаміку, внаслідок випереджаючих темпів зростання чистих активів над темпами зростання чистих оборотних активів. Для подальшого зростання платоспроможності підприємство може вжити заходи щодо реалізації частини необоротних активів чи залучення позик для поповнення оборотних активів.

Отже, пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складових його діяльності. Для покращення фінансового стану ПрАТ «Оболонь» необхідно здійснити ряд заходів.

1. Першочерговим етапом у покращання фінансового стану є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

2. Доцільно також звернути увагу на те, що для покращання свого фінансового становища виробники товарів та послуг повинен реалізовувати всю продукцію, що застоюється на складах. Для розширення ринків збуту підприємство може створити пункти роздрібної торгівлі. Це призведе до збільшення прибутку та збільшення оборотності капіталу. Впровадження цього проекту звичайно ж не вирішує існуючих фінансових проблем, але дозволить скоротити термін реалізації товару та прискорити розрахунки з кредиторами.

3. Ще одним напрямком покращення фінансового стану підприємства є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

ПрАТ «Оболонь» повинен провести систему заходів для підтримки фінансового стану на високому рівні, яка передбачає:

- проводити постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розробити заходи із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробити підготовчі плани при виникненні проблемних ситуацій;
- координація дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожної із складових позитивного фінансового стану підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

Під час проведення факторного аналізу у 2020 році на збільшення валового прибутку вплинула зміна рівня витрат на 4449851,40 тис. грн.. За рахунок зміни обсягу виробництва і реалізації валовий прибуток зменшився на 963593,91 тис. грн. Фактор зміни ціни на продукцію мав позитивний вплив і сприяє зростанню валового прибутку на 24449851,4 тис. грн.

Для зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємству рекомендується нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, захопити якомога більшу частку на ринку, розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів, грамотно будувати довірливі відносини з постачальниками та покупцями, вести раціональну цінову політику.

Для забезпечення задовільного фінансового стану на ПрАТ «Оболонь» в загальній системі фінансового менеджменту необхідними є розроблення й забезпечення реалізації системи аналізу та оцінювання фінансового стану, адаптованої до особливостей функціонування підприємства на ринку, завдань його фінансової стратегії й політики, фінансової ментальності власників тощо. Першочерговим етапом покращення фінансового стану підприємства у сучасних економічних умовах є пошук оптимального співвідношення власного

та позикового капіталу, яке забезпечило б мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Керівництву ПрАТ «Оболонь» необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінансовий стан підприємства та залежно від того, який показник змінився, приймати відповідні рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.1999 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Мартюшева Л. С. Фінансово-економічна діяльність суб'єктів підприємництва, Навчальний посібник / Л. С. Мартюшева, Л.О. Меренкова. Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. 218 с.
4. Аранчій В. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. / В. І. Аранчій. К. : Професіонал. 2004. 304 с.
5. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. К. : Знання-Прес, 2009. 299 с.
6. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д., Булгакова С. О., Куліш А. П. Фінанси підприємств : Підручник / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / за ред. А. М. Поддєрьогіна. Вид. 6 -те, перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2006. 552 с.
7. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник / М. М. Бердар. К. : ЦУЛ, 2010. 352 с.
8. Загородній А. Г. Фінансово- економічний словник / А. Г. Загородній. К. : Знання, 2007. 1072 с.
9. Зятковський І. В. Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання. Навчальний посібник / І. В. Зятковський, Л. І. Зятковська, М. В. Романів. Чернівці : Золоті литаври, 2007. 274 с.
10. Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ О. О.Терещенко, Я. І. Невмержицький, А. П. Куліш та ін.; За заг. ред. О. О.Терещенка. К.: КНЕУ, 2006. 312 с.

11. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб / В. М. Опарін. К. : КНЕУ, 2007. 194 с.
12. Козлянченко О.М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства при загрозі банкрутства / О.М. Козлянченко. *Актуальні проблеми економіки*. №10(112). 2011. С.182–187.
13. Івченко Л. В. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення / Л. В. Івченко, О. Є. Федорченко. *Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр.* / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: А. М. Мороз (голов. ред.) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2015. Вип. 1. С. 197–210.
14. Журавльова Ю.Ю. Характеристика методик для аналізу платоспроможності підприємства. *Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу: Тези доповідей і виступів II Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (12-14 квітня 2005 р.)*. – Донецьк, 2005. 37-38 с.
15. Квасницька Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури підприємства [Текст] / Р. Квасницька. *Економіст*. 2005. №5. 73 – 75 с.
16. Земляков Ю.Д. Общая постановка задачи прогнозирования финансовой устойчивости предприятий [Текст] / Ю. Д. Земляков. *Финансы и кредит*. 2004. N 27. 69 76 с.
17. Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства /К.С. Салига. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. №3. 2011. С. 204-210.
18. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній; За ред. проф. А. Г. Загороднього. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 487 с.
19. Усачев Г. Г. Финансовая устойчивость организации и критерии структуры пассивов / Г. Г. Усачев. URL: <http://www.1-fin.ru/?id=411>.
20. Грачова М. Є. Фінансовий аналіз / М.Є. Грачова. URL:

http://www.auditfin.com/fin/2004/1/fin_2004_11_rus_03_01_Gracheva/fin_2004_11_rus_03_01_Gracheva.asp.

21. Кальна Т. А. Прийоми фінансового аналізу: переваги та недоліки [Текст] / Тетяна Анатоліївна Кальна. *Економічний аналіз : зб. наук. праць* / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 15. № 2. С. 13-18. – ISSN 1993-0259.

22. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу [Текст] / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. М. : Инфра-М, 2000. 184 с.

23. Терен Г.М. Система показників аналізу ліквідності підприємства / Г.М. Терен. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №8. с. 36-41.

24. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства [Текст] / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. Вінниця: ВНТУ, 2010. 172 с.

25. Кузьміна О. Система оцінки фінансової стійкості підприємства / О. Кузьміна. *Вісник Київського інституту бізнесу і технологій*. 2014. № 2. С.30-31.

26. Кемарська Л.Г. Оцінка фінансової стійкості ПАТ «ДНПРОАЗОТ» / Л.Г. Кемарська, І.В. Дідик, Н.Ю. Федько. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. – С. 748-753.

27. Мних Є. В. Економічний аналіз [Текст] : підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 472с.

28. Короткевич О. В. Рентабельність господарської діяльності підприємств / О. В. Короткевич. *Економіка і прогнозування*. 2008. № 3. С. 61-69.

29. Герега В. Система показників рентабельності для оцінки ефективності роботи підприємства / В. Герега, Ж. Шевчук. *Актуальні проблеми аграрної економіки: теорія, практика, стратегія*. 2017. с. 26-29.

30. Мешкова Н. Л. Економічна сутність ділової активності промислового підприємства / Н. Л. Мешкова. *Вісник економічної науки*

України. 2013. № 1. С. 105-108.

31. Власюк Н.І. Оцінка ділової активності підприємств / Н.І. Власюк. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2004. Випуск 14.4. С. 172-176.

32. Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств / В. Я. Фаріон. *Інноваційна економіка: Науково-виробничий журнал*. Тернопіль : СПП «ТАЙП». 2013. № 10 (48). С. 27-33.

33. Костецький Я.І. Факторний аналіз рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств / Я.І. Костецький. *Економічний аналіз*. 2012. Випуск 10. Ч. 4. С. 179-181.

34. Ефимова, О. В. Финансовый анализ [Текст] / О. В. Ефимова. М. : Бухгалтерский учет, 2002. 464 с.

35. Ковалев, А. И. Анализ финансового состояния предприятия [Текст] / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. М. : Центр экономики и маркетинга, 1997. 376 с.

36. Харчова промисловість України URL: <http://ukrmap.su/uk-g9/923.html>.

37. Офіційний сайт ПрАТ «Оболонь». Історія компанії URL: <https://obolon.ua/ua>.

38. Статут ПрАТ «Оболонь»

39. Нечаєва І., Хандога М. Оцінювання фінансового стану підприємства на основі фінансової звітності, складеної за міжнародними стандартами / І. Нечаєва, М. Хандога. *Економічний аналіз*. 2013. №12, част. 2. С. 290-295.

40. Рябенька М.О. Стан та рівень забезпеченості підприємств основними засобами / М.О. Рябенька. *Уманський державний аграрний університет* URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/39.pdf.

41. Приймак І.І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства / І.І. Приймак. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2012. №3(19). С. 55-68.

42. Слободян Н.Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика / Н.Г. Слободян. *Економічний аналіз*. 2014. Том 18. № 2. С. 239-245.

43. Башнянин Г.І., Лінтур І.В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення / Г.І. Башнянин, І.В. Лінтур. *Економіка і суспільство*. 2015. Випуск # 1. С. 65-68.
44. Олександренко І.В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства актуальні проблеми економіки / І.В. Олександренко. 2014. №6(156). С. 419-426.
45. Бержанір І.А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств / І.А. Баржанір. *Фінансы, учет, банки*. 2014. № 1 (20). – С. 43-48.
46. Кривдюк А.В., Яцишина С.Є. Дослідження економічної категорії платоспроможності підприємства / А.В. Кривдюк, С.Є. Яцишина. *Економічний простір*. 2008. №15.
47. Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності [Текст] / О.І. Марченко. *Фінанси України*. 2007. №5. С.136- 143.
48. Турило А.М. Теоретико-методичні підходи до визначення поняття «економічна активність підприємства» / А.М. Турило. *Фінанси України*. 2011. №10. С. 79-84.
49. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / О. А. Гарасюк, М. Ю. Ігнатенко. *Вісник КТУ*. 2010. №22. С. 63-69.
50. Камінський С.І. Основні тенденції зміни тривалості фінансового циклу на підприємствах торгівлі / С.І. Камінський. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 19. С. 96-99.
51. Єропутова О.О., Ярошевська О.В. Підвищення ефективності оборотності використання оборотних коштів підприємства URL: http://iep.donetsk.ua/publish/sbor/all_text/ b2010/p1_18.pdf.
52. Морозюк Д.І. Сучасні методи управління оборотним капіталом підприємств та оцінка їх ефективності / Д.І. Морозюк. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 114-119.

53. Фальченко О.О., Артеменко О.І. Особливості формування фінансових результатів / О.О. Фальченко, О.І.Артеменко. *Вісник НТУ «ХП»*. 2015. № 26 (1135). С. 154-157.
54. Городинська Д. Економічна стійкість підприємства / Д. Городинська. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 10 (42). С. 141–146.
55. Обущак Т. Сутність фінансового стану підприємства / Т. Обущак. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 92–100.
56. Рудницька О. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О. Рудницька, Я. Біленька. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 639. С. 132–138.
57. Данильчук І. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності / І. Данильчук. *Економічний вісник університету*. 2011. № 17/2.
58. Карпенко Г. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. Карпенко. *Економіка держави*. 2010. № 1. С. 61–62.
59. Крайник О. Економіка підприємства : [навчальний посібник] / О. Крайник, Є. Барвінська. Львів, 2003.
60. Мороз Е. Економічні особливості застосування факторингу в Україні / Е. Мороз, І. Грисюк. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*. 2010. № 3. С. 47–57.
61. Смачило В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. Смачило, Ю. Будникова. *Економічний простір*. 2008. № 20/2. С. 35–40.
62. Кармазін В.А., Савицька О.М. Економічний аналіз: практикум. К.: Знання, 2007. 255с. ISBN 978-966-346-342-1.
63. Кириленко О.П. Фінанси: Навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. та слухачів ін-тів післядипломної освіти / Інститут змісту і методів навчання; Тернопільська академія народного господарства. Тернопіль, 1998. 163с. ISBN 966-7411-11-7.

ДОДАТКИ